

.& Prædi-
vt care.

qđ est materia in cōtractu vsurario & intentio lucri principi-
paliter qđ est forma: ideo ideo refertur vsura & si dica-
tur cābiū. Nec excusat piculū qđ ibi esse p̄t. vt de vsur. c.
nauigati. Faciunt etiā alijs securitatē pro alijs in mutuis cū
certa scriptura: & pro hoc recipiūt duo p̄ cētenario & hu-
iusmodi. & hoc etiā vsura videtur si nō est probabile pi-
culū. De hoc tñ & alijs supradictis cōtractibus habes ple-
ne in §. pluribus. c. seq. In scđa platea. s. vbi morant mer-
catores: lanifices: retaleatores & hmōi: multae reperiuntur
vsurę. Nā qđ vendit aliquid ad aliquē terminū tēporis: &
ratione termini seu dilate solutionis petit plus iusto p̄cio
puta iustū p̄ciū sit. x. & ip̄e vedit pro. xi. vsuram p̄mittit:
nisi illud intēderet non tūc vēdere sed seruare vsq; ad tem-
pus quo verisimiliter crederet merces illas valituras quan-
tū vendit: si nūc non tātū valeat: puta tēpore estiuo vē-
dit bladū ad p̄ces seu instantiā alicuius qđ intēdebat re-
seruare ad tēpus hyemale qñ cōter plus valet: p̄pter qđ
vendit pluri p̄cio qđ nūc valet. vt de vsur. c. in ciuitate.
Similr si quis emit merces vel victualia minus iusto p̄cio
p̄ eo qđ anticipat tēpus in soluēdo p̄ciū anteq̄ reci-
piat merces vel victualia per aliquos mēses: puta dat p̄ciū
cū tēpore veris & recipit bladū tēpore aestatis: & hoc nisi
substaret periculū: vt qđ bladū vel aliud potest p̄babiliter
plus vel minus valere dicto p̄cio qđ soluit. vt in d. c. in ci-
uitate. Sed qđ emunt possessiones vel domos multo mi-
nus p̄cio qđ valeat cū pacto qđ infra certū tēpus ille vēdi-
tor possit redimere: vsura reputatur: seu fraus vsurę pallia-
ta sub titulo emptionis. Qui etiā faciunt societate cū alijs
siue mercatoribus: siue artificib; siue agricolis circa mer-
cātijs: vel artificia: vel pecora & alia aialia viles fal-
uū esse capitale quo ad pecuniā: seu capita quo ad aialia
vsura est & nō vera societas. xiiij. q. iij. p̄ter qđ. cū glof. Sed
& diuersis modis cōmittitur fraus & dolus in hmōi & ius-
titia de quibus diffuse habes. §. in pluribus. §. seq. In pla-
teis tertijs qđ sunt cōter ante ecclesijs ibi oēs conueniunt
& diuites & pauperes: & viri & mulieres: iustores p̄digi ar-
tifices: ciues & alijs. Et ad oēs quasi extēditur vni vsurę
vel p̄ exercitiū ei; vel p̄ participationē. Nā mulieres de q
bus minus videt si sunt vidue ne cōsumatur dotes earum
vel deponunt eas mercatoribus ad discretionē & vsura ē
fm̄ p̄dicta: vel recipiūt ab heredibus cōiugis sui defun-
cti possessionē vsurā quāda quousq; reddatur ei dotes: &
vsura est: fm̄ Host. & Innoc. & alios. Si sunt nupte viris q
sunt obligati ad restitutionē vsurę: ad quātum est valor
earū substatie in vsura participat vñ & vñ tūm de his
percipiēdo. Si sunt puellę nupti tradendę & dotes reci-
piūt de vsuris: viri earū nō p̄t recipere tales dotes: & si re-
ceperint tenentur ad restitutionē illis quib; focer erat obli-
gatus ex quo oīa illius erāt obnoxia restitutioni. & ip̄a mu-
lier soluto matrimonio tenetur ad restitutionē si nō resti-
tuitur fm̄ doc. Ray. & alios. De his oibus plene vide. §. in
§. pluribus. c. seq. Pupilli quoc; quorū tutores vel p̄cura-
tores eorū pecunias posuerūt ad discretionē vbi vsura est
fm̄ p̄dicta tenentur ad restitutionē: quis non fecerint ip̄i
tales p̄tractus: tñ qđ lucrū tale ip̄i perceperūt. Et si nō dis-
ponūt se ad restitutionē cū habēt administrationē suorū
bonorū iam sunt i statu dānationis: sed & ip̄i tutores & cu-
ratores mortaliter peccāt faciēdo tales cōtractus: & tenen-
tur ad restitutionē: quis vñ tūm nō sint inde consecuti i
casu qđ ip̄i pupilli nō vellēt vel nō possent satisfacere: vt
no. Arch. dist. xlvj. sicut nō suo. Idē de quolibet fa. tore vñ
procuratore qui exercet negocia aliorū faciēdo hmōi p̄tra-
ctus. Qui etiā mutuāt pauperibus hac intentione vel p̄-
cto vt seruāt eis in operis agri vineę & hmōi vel in op̄is
boū vel equorū vel aliorū seruitiū corporali: vsurā p̄mittit.
de vsur. c. cōsoluit. Filij quoq; & heredes qñq; vsurario-
rū participes sunt & tenentur ad restitutionē & si bona illa
legata obnoxia sunt restitutioni. vt de vsur. c. Michael. Ni-
si incerta essent & locis p̄ijs legata. Publici autē vsurarij cū
cōfictia diocesani & cautione de talib; debēt disponere:
vt de vsur. i. vj. de quo vide. §. in §. Illi etiā qđ accipiūt mu-
tuum ad vsurā si faciūt sine legitima causa: puta necessita-
tis vel vilitatis rōnabilis: sed ad iudiciū vñ prodigaliter
expēdēdū peccāt mortaliter: fm̄ b̄m̄ Tho. vbi. ē. & alios
doc. Notarij cōfictes instrumenta i fraudē vsurarij scien-
ter & testes peccant mortaliter. Idē est de mediatoribus &
seruicibus eis in talibus. Aduocati patrocinantes eis in

societas
praua
taxatur

hmōi cōtractibus. Oēs hi digni sunt morte eterna: qđ con-
sentit vsurę cooperādo ei. n. q. j. notū sit facientes quoc; Oēs in
statuta sup hmōi: & iudicātes fm̄ eavt capitanei: rectores peccato
& hmōi: & p̄bētes cōsilia ad hmōi statuta peccāt mortā vsurę
liter & sunt excōcati. de vsur. c. ex grauī cle. Dñi etiā tēpo consen-
rales qđ p̄mittūt vsuras p̄pter vñ certā quorā quam reci-
piunt de i. eadē sunt dānatione. Et confessores qui absol-
uūt scienter tales nō disponentes satisfactionem & emendatōem
dā. Ecce quot innumeros illaqueant maledictę vsurę. Et
sic non deficit de plateis omnibus vsura: quia vel p̄ vñ
modum vel p̄ aliū inuoluit quasi vniuersos.

§. III. TERTIVM QVOD CON-

tinē i verbis P̄s. qđ i primo mēbro habet: est p̄tinuatio
huius vñ qđ est piculissima: cum dī. Non deficit ip̄e
sa vsura: sed vsq; i finē vitę cōter perseverat. Sed vt dicit
Hierō. Si vsq; in finē vitę in malis perseveramus assidue
peccantium non misere deus. dist. xcij. c. diaconi. v. A-
tendit autē ista cōtinuatio periculossima.

Quia sine interpolatione.

Quia in finali duratione.

Quia in plurali successione.

In alijs peccatis nūq; homo aliquid eorū cōtinuat. Non
enī gulosus semp̄ actū comedit: nec cōtinue luxuria lasciu-
sus: nec iracundus continue irascit: sed interpolant actus
suos. Sed vsura semp̄ rodit & cōsumit pauperū ossa & die
& nocte: & i festis & i ferijs: & dormiēdo & vigiliādo ope-
rat: & nūq; deficit vsura. Et cū p̄t in suū vsurarij menti oc-
curret & nō dolet & pponit vsurarij prauitatem dimitte-
re & restituere: sed ip̄a lucra retinere iterū & de nouo pec-
cat mortaliter. & toties quies. Tenet em̄ qđ libet ad conterē
dī statim de mortali cū mēti occurrat de quo adhuc nō ha-
bit cōtritionē fm̄ beatū Tho. i. iij. & Rich. & Bonauen.
& Pe. de Tharā. p̄ceptorie em̄ dī illud a dño. Conuer-
tini ad me filij reuertentes & sanabo auersiones v̄ras.

Hierō. iij. Nō deficit scđo vsura: qđ durat dum ille uiuit &
pōt exercere. Cetera vitia inquit Hierō. cū senescere fene-
scūt sola auaritia iuuenescit: & sup oēs species eius vsura. Vsurā
scđo est: qđ in alijs p̄tis si quis vult p̄nitere nō habet ni-
si cōteri & pponere. abstinere & sibi iunēdā p̄nitentiā fa-
cere: qđ modicū qđ est. Sed vsurarius sicut & qđ libet alter q
accipit aliena iuste vel detinet nō solū oportet qđ dolet
& p̄stet & pponat abstinere i futuro: sed necesse ē qđ resti-
tuat aliena si potest. nā vt al̄s dī i iure. Nō dimittit pecca-
tū nisi restituat ablatū. de regu. iur. Nec cōfessor sacerdos
nec ep̄s nec alius superior p̄tatis potest sibi remittere ius
alienū: sed ille cui est pecunia debita. Nisi autē durū vñ
desit sibi vt reddat quā cum tāto labore acquisiuit: qđ bur-
sam euacuet ac disrhat possessiones: & vbi assuetus est vi-
uere abūdātē cū familia sua & indui pompā: reducat
se ad tenuē vñ & vestitū: & qđ dimittat filios pauperes
& nō p̄siderat miser hō qđ sicut nudus est egressus de ven-
tre matris sue: ita nudus reuertet illud. Job. i. id est in ter-
rā matrē oīm. Nō attēdit qđ ait P̄s. Frater non redimet. i.
christus noster frater p̄ humanitātē nō liberabit talē mor-
tuū in p̄to. p̄pter sua legata facta ecclesijs vel hospitalia
facta. Redimet hō quicūq; q. d. nō. nō dabit deo placariō.

Obceca
tio vsu
gis aggrauat p̄tē eius. & vt dī Prouer. xviij. Impius cū
in profundū peccatorū venerit p̄tē nec curat de anima
sua: & tāto sunt grauiora peccata quāto aiam inselicitē de-
tinet diutius alligatū. ait Greg. c. de consue. c. si. Et cōter
tales moriuntur vñ aialia bruta: vel aliquo terribili iudicio
de eis contingēt rapti aliqñ a demonijs notorie. Sicut le-
gitur de quodā vsurario qui cū dormiret in lecto cū vxore
subito expergefact; exiuit de lecto. Cum autē ab vxore
sua interrogaret. quid haberet: ait. Modo raptus fui ante
iudiciū dei vbi tor & tāta terribilia sunt opposita contra
me: qđ nesciui nec potui aliqđ respondere. Cūq; fuero diu
ad p̄nitentiā expectatus: nec hucusq; volui diuinis iſpira-
tionibus & p̄ceptis obedire: audiui nūc iudicē cōtra me
sententiā. p̄tulisse meq; datū in potestātē demoniū qđ me de-
bent hodie ad eterna supplicia asportare. Quo dicto de p̄-
ticavli veste assūpta domū rapido cursu egressus est: quē
sui hinc inde querētes: tandem in quodā monasterio mona-
chorū matutinas cantantiū inuenērūt. Quis ergo eū ad
p̄nitentiā iudicēbus nec p̄ficere valentibus rōne aut ex

hortatione

Exēplū

Exēplū

Exēplū

Exēplū

Exēplū

Exēplū

hortatione vel p̄ce custoditus est diligēter vsq; ad sextā
horā. Deniq; cū cōsanguinei eū ad domū reducere vellēt
& ad quēdā fluvium per quē transire erat peruenissent: vi-
derūt quādā nauim rapido cursu per fluvium ascendētem a
nullo vt videbat cōductā. Sed ab vsurario visa est plena
demonijs qui ait: ideo veniebāt vt eū ad supplicia eterna
asportaret. Quo dicto statim de manibus eorū a demoni-
bus violenter raptus: in nauim projecit: & cursu rapido
refracto subito disparuit cū demonib; & p̄da p̄fatę na-
uis. Sicut ergo nō deficit vsurę vitū i eo dū in hoc sculo
vixit: ita nō deficit punitio gehēne i alijs vitā: & fm̄ mo-
dū delicti erit & plagarū modus: vt dicit Deut. xxv. Demū
est periculossimū istud vitū: qđ trāsit ad successores: sicut
lepra Giezi trāsita est in posteros. Alia peccata non exce-
dit auctores eorū. vñ quicūq; in iniquitate sua morietur. Fi-
lius nō portabit iniquitatē patris. Ezech. xviij. nec irā: nec
superbię: nec inuidię. nec alia. Sed in vsura sicut & rapina
& omni illicita vsurpatione filius & quilibet alius heres
vsurarij & raptoris & filij filiorū: ad qđ deueniūt hōa ip̄o
rū obligata restitutioni: portabit iniquitatē patris vsura-
riorū iij. i. p̄nā debita: nō quidē p̄ p̄cto qđ actū cōmisit p̄
iniquitā illo em̄ ip̄e solus pater portabit onus suū: sed p̄ p̄cto qđ
tem pa commisit filius eius: vel quicūq; heres ipsius in retinēdo
bona aliena: in quo imitatur ip̄m prauū patrē. Et sic de p̄-
tabunt.

Exēplū

Exēplū

Exēplū

Exēplū

Exēplū

Exēplū

Exēplū

Exēplū

Exēplū

Exēplū

Exēplū

Exēplū

Exēplū

Exēplū

Exēplū

Exēplū

Exēplū

Exēplū

Exēplū

Exēplū

Exēplū

vsura quasi vsus rei vel eris seu vsu rea. Datur em̄ ob vsu
eris. i. pecunie vel alteri rei quę vsu cōsumitur: & ob hoc
est rea & mala: quia datur propter illud propter qđ dari
non debet: vt declarabitur infra.

§. I. DIFFINITVR AVTEM SIC

Diffini-
tio vsu-
rae

Diffini-
tio vsu-
rae

Diffini-
tio vsu-
rae

Diffini-
tio vsu-
rae

Diffini-
tio vsu-
rae

Diffini-
tio vsu-
rae

Diffini-
tio vsu-
rae

Diffini-
tio vsu-
rae

Diffini-
tio vsu-
rae

Diffini-
tio vsu-
rae

Diffini-
tio vsu-
rae

Diffini-
tio vsu-
rae

Diffini-
tio vsu-
rae

Diffini-
tio vsu-
rae

Diffini-
tio vsu-
rae

Diffini-
tio vsu-
rae

Diffini-
tio vsu-
rae

Diffini-
tio vsu-
rae

Diffini-
tio vsu-
rae

Diffini-
tio vsu-
rae

Diffini-
tio vsu-
rae

Diffini-
tio vsu-
rae

Diffini-
tio vsu-
rae

Vsurā
regula-
riter cō-
mittit i
mutuo.

Mutui
gratui
tū acci-
pi p̄t ex
mutuo.

nota di-
ligēt.

TITVLVS. I.

hi est nō tenet restituere. Sed si dedisset nō ex libera volū-
tate: sed ne reputaretur ingratus & ab illo vel ab alio nō
reperire posse mutuū dubitat: si mutuans hoc scit vel pro-
babiliter credi nō pōt recipere q̄uis ex charitate mutuas-
set & ipse sponte dedisset. i. nō exactus: & restituere tenet
acceptum fm Lau. de Ridol. & est semper mortale vsura:
quia cōtra iustitiā & charitatē & diuinā legē: contra illud
videlicet: Nō furaberis. Noie em furti intelligitur rapi-
na vel omnis illicita vsurpato rei alienæ quæ ibi phibe-
tur: vt dicit Aug. xiiij. q. v. c. pœnale.

§. II. ET QVIA CONTRA DI,

Vfurā nō ē dī-
spēsabi-
is p qd
cumq;

uinā naturalē; legē ēī qua p hominē dispensari nō pōt;
ideo nec per papā dispensari possēt vt sine pōtō vfura exer-
ceretur: vt etiā expōsse dicit̃ eē de vfur. sup eo. vbi Alex. iij.
sic ait. Cū vfurarum crimen vtriusq; testamēti pagina de-
testetur: super hoc dispensationē aliquā posse fieri nō vide-
mus: quia cū scriptura sacra prohibeat p alterius vitā mē-
tiri: multo magis prohibēdus est quis nec etiā pro redimen-
da vitā captiui vfurarum crimine inuoluatur. Possēt autē
dispēsari in exactis quo ad incertorū restitutionē fm doc.
quē tamē si fiat sine ratione quo ad cōscientiā. nō puto q
valeat: nec excusantur Iudei in exactione vfurarum: sicut
nec ab alijs pētis. Illud em qd inducūt ad sui excusationē
tanq; hoc sit eis concessum male intēligunt. Nā qd dicit̃
tur Deut. xxij. Nō fenerabis fratri tuo ad vfurā: sed alie
pōtē sine est intēligendū. Per alienū em aut intēligunt il-

Iudæi
ab vfu
ris non
excusa
tur.

Differē
tialegi
& euāg
lī.

Vfurā
nullo
caſulic
ta.

CA. VII.

loquendo i nullo casu peccat. Sed q̄ i illis casib⁹ quos il
li ponūt aliqd recipit vltra sortē iō & ppter aliquā s̄itu
dinē large & ipropriē sumēdo d̄r vsura sibi pmissa sed n̄ ē
vsura. Illos aut casus ponit Host. in ver. i sum. videlicet.
Feuda fideiusor p dote stipēdia clerici. Vēditio fructus cui
velles iure nocere. Vēdēs sub dubio p̄tū post tēpora sol
uēs. Pœna nei i fraudē legis commissorie gratis. Dans soc
pōpā plus sorte modis dāt istis. Exēpla horū habes in iu
re. Nā de feudo habes eē eo. cōquestus. De fideiusore sol
uētē. f. vsuras q̄ possit repetere habes eē de fideius. c. cōsti
tutus. De dote in fructibus pignoris pro dote habes eē de
vsu. falubriter. De stipēdio clerici. i. possessiōis suę ab alio
detentē & sibi pignoratē habes eē eo. c. i. De vēditione fru
ctū habes eē de loca. & cōdu. p totū. De acceptiōe vsurę
ab inimico habes. xiiij. q. iij. ab illo. De vēdētē sub dubio
& sine receptione p̄ci. eē de vsu. nauiganti. De pœna ap
posita in contractibus dūmodo non in fraudē & exacta hab
bes. xij. q. ij. c. in legibus. De gratis oblatis & sine principa
lis spe recipiētis mutui causatiua habes ar. i. q. ij. sicut. De
mutuatis ad pōpā seu ostētationē nō ad vsūm dicit. Tho.
ij. ij. q. lxxviii. vtrū vult aliqs ostēdere se habere multos
denarios ad hoc vt creditores sui nō dubitēt de eo & sic ali
quis sibi mutuā solū ad ostētationē nō ad distrahēdum
fructū seu emolūmētū aliqd p̄cipere p̄t sicut posset de va
sis argent̄ eis vel aureis mutuatis vels alijs localib⁹ ex q̄b⁹
lucrū iuste q̄rere potest. Aptius declarabunt ista. j. Dicit enī
b̄tis Tho. vbi. s̄. q̄ q̄ principalis vsus vāsoꝝ argenteorū
& hmōi: nō est eorū cōsumptio ideo eorū vsus licite vēd
pōt fuato sibi dñio eorū. Sed vsus principalis pecunię est
cōmutatione vñ nō licet ei⁹ vsū vēdere. cū hoc q̄ aliq
velit ei⁹ restitutiōē qd mutuū dedit. Sciēdū tñ q̄ secū
darius vsus argenteorū vāsoꝝ posset esse cōmutatio: & tal
vsū eorū vēdere nō liceret. Et similiter posset esse aliq
vsus pecunię argētē vtrūta siqs accōmodet pecuniam f
gnatā ad ostētationē vel ad ponēdū loco pignoris: & tal
vsū pecunię hō licite vēdere potest. hæc Tho.

De mu
ruatiõe
ad pom
pā.

§. IIII. QVIS AVTEM SIT IV,

dex cōpetēs i cā vsurariū. Arch. in. c. qd dicā. xiiij. q. iiii. po
 nit diuerſas opiniones: vbi approbat opinionē Lau. Hu
 go. & Goff. quē habet q̄ p̄tra laicū laicus iudex: cōtra cle
 ricū ecclesiasticus. & hoc etiā placet lo. cal. Sed gloſ. in. c.
 diſpēdiſam. de iudi. in. de. videſt ſentire p̄rariū. ſ. q. ſol⁹
 iudex ecclesiasticus habet iudicare. Pau. i. cle. i. de vſur. di
 xit opinionē Lau. & ſequitū verā vbi nō refert q̄ſtio an
 id q̄ petiſ ſit vſura. Et ſic nō ē q̄ſtio de phibito & p̄ceſſo
 ſed de ſoluto tū vel nō ſoluto. ſed ſi eſt q̄ ſuo an id q̄ pe
 tiſ ſit vſura vel ſub noīe vſurariū recludat vel nō tūc vera
 eſt opinio alia. Hāc approbat lo. de Lig. & Fede. de Senis.
 Idē videſt tenere Bal. de Peruſio. Sed quæriſ ad quos ma
 gis ſpectet determinatio dubiorū de vſuris ad theologos
 vel canonistas. Ad hoc rñder Pe. de Anch. in quadā q̄
 ſtione diſputata. & tenet q̄ ſpectet ad canonistas. dicit enī
 q̄ interpretatio iuris naturalis & diuini quaten⁹ tendit ad
 moralitatē & dirigat act⁹ n̄ſos in deum. p̄tinet ad cano
 nistas: ſed quaten⁹ ius diuinū tēdit ad ſpūalitātē & tuitio
 nē fidei cōtra infideles p̄tinet ad theologos. & ſic p̄cludit
 q̄ magis ad canonistas & iuriſtas q̄ ad theologos p̄tinet
 determinatio de dubijs circa vſurā. Sed non ſolū. b. Tho.
 in quodā quodlib. ſed etiā Anto. de Bur. q̄ fuit magn⁹ de
 cretiſta dicit cōtrariū. ſ. q̄ declarationes materiā: q̄ reſp̄
 ciūt ius diuinū magis ſpectant ad theologos: & in hoc ca
 noniſte debēt ad eos recurrere. vſura autē eſt contra ius di
 uinū: & ideo magis ad theologos p̄tinet declarare dubia
 de vſuris. Præterea ad bonitatē fidei p̄tinet non ſolum cre
 dere: ſed etiā operari ſm̄ illam. Si ergo ad theologos ſpe
 ctat interpretari ius diuinū i hijs q̄ ſunt fidei: vt dicit ipſe
 Pe. cū vſura ſit contra opera fidei ergo ſpectat ad theolo
 gos. ergo & c. Bene eſt verū q̄ quātū ad ea q̄ iſtituta ſunt
 per leges & canones cōtra vſurarios declaratio dubiorū
 magis ſpectat ad legiſtas & canonistas. De maniſeſtis vſu
 rarijs q̄ dicant⁹ & quō puniant⁹ habes in ſine hui⁹ capituli
 Quære ergo ſm̄ q̄ videſ expedire i cōmiſſis vſuram vel i
 mutuo vel in pignore: vel i depoſito: vel i emptiōe & vē
 ditione vel in ſocietate & hmōi: & declara p̄ exēpla.

Deter
miatio
de du
hñsvfu
rarūpt
net ad
theolo
gos.

§. V. NOTA ERGO PRIMO

¶ si quis

De mutuo eo qd vsu cōsumunt
 si qd mutuat aliqd eorū qd vsu cōsumunt sūt vtiualia: vt
 distrahūt ut pecunia numerata nō ad ostētiōnē tm: sed
 simpliciter mutuata cū pacto aliqd recipiēdi vltra sortē: si
 ue illud sit munus a manu: vt denarij fruct⁹: & qd aliud
 qd pretio aestimari pōt: siue mun⁹ ab obsequio vt seruitiū
 hois in laborādo p eo & hmo: siue munus a lingua: vt pu
 ra mutuata alicui vt porrigat pro se preces p aliquo officio
 vel bñficio tēporali obtinēdo. In oib⁹ his casib⁹ vsurā
 committit. xliij. q. iij. putant. & c. pleriq; Idem. Tho. ij. q. q.
 lxxvij. & tene⁹ restituere ei a quo accepit id qd habuit vltra
 sortē vel valorē eius. In vltimo tñ casu cū .i. ppter pces
 porrectas p eo rōne mutui cōsequi⁹ officiū aliqd: puta qd
 debeat pauperib⁹ erogare qd inde emolumenti perciperet
 deductis tñ expēsis sui laboris ad arbitriū boni viri. Idē p
 oia dicēdū qn quis pradiatā mutuatur: & si nō cū pacto tñ ea
 intētiōne principaliter vt aliqd vltra capitale recipiat qd
 possit precio aestimari. Tho. vbi. s. & xliij. q. iij. si cōgeneraue
 ris. Similiter si mutuatur eo pacto vel intētiōe principali vt
 sibi in posterum remutetur: conuersio vsura est s̄m Tho. &
 Host. arg. extra eo. cōsultuit. Licet tñ s̄m Tho. mutuū recipe
 re simul aliquid a mutuāte: q̄uis em recipiens seruitiū mu
 tui teneat naturaliter ad antidota. i. ad recōpensandū serui
 tiū extra de testa. c. cū in officijs. nō tñ ex hoc simpliciter est
 obligat⁹ quia ad hoc cogi nō possit. Sed si hoc ducit in pas
 sū pmitrens. si remutare ex hoc insurgit ciuilis actio qua
 mutans pōt cogere eū cui mutauit ad hoc: & sic recipit vltra
 sortem aliud q̄ illā obligatiōē. Arch. post. Pe. sed & si
 quis ex mutuo quærat beneuolētiā alterius eo tñ sine prin
 cipali vt amicus effectus sit sibi vtilis ad acq̄sitiōē tēpo
 raliū vsura est s̄m Lau. de Rido. in tractatu quem fecit de
 vsuris: q tractatus pluries allegat in isto. c. Si autem prin
 cipaliter beneuolētiā intēdit nō est vsura: quia p̄cio nō aesti
 matur. Tho. & lo. cal. Itē nota qd cū qd vsu mutuatur vniuersitati
 licet Specu. dixerit qd ex pacto interueniente in contractu mu
 tui inito cum vniuersitate posset euitare collectas ad quas
 interim vniuersitati tenebat. Tamen lo. an. & lo. de Lig. &
 lo. cal. cōcedūt hoc nō simpliciter sed quādo nullæ certę col
 lectæ statutę sunt. Secus autem in collectis certis: quia tunc
 vsura est. arg. extra eo. nauiganti.

Mutuū §. VI. Q VI AVTEM EX BENEVO

ex bene uolentia. leria mutuat nō propter tēporale cōmodū sī is qui mutuū recipit postmodū aliquid ei gratis & liberaliter dat: non est vsura nec p̄t̄m hęc receptio. arg. dis. xviij. de eulogijs. & .j. q. ij. sicut. Sed quid si facta mutuatione ex beneuolentia debitor aliquid vltra fortē obtulit non uoluntarie: sed q̄si coactē: puta dubitās ne si hoc non faciat indiscret⁹ indicaretur ita q̄ al̄s nec illū: nec aliū inueniret mutuantē vel quauis alia simili causa: nūquid recipiēs illud cōmittit vsurā & tenetur restituere? Rñdēt Lau. in dicto tractatu: q̄ si mutuantis dedit aliqua uerba ad inducēdū illū ad hoc: ex q̄bus ille soluit aliqd vltra fortē: vel etiā ab ip̄o hoc scit vel credit p̄babiliter illū nō uoluntarie dare: vt q̄ vsurā est & tenet restituere. arg. xiiij. q. ij. vsurā. Sed si t̄pe quo recepit mutuū illud pure recepit credēs illū dare liberaliter & animo donandi discretione ductū & nō vt vsurā & non coactē dare: q̄uis tutius sit restituere: puto q̄ nō teneat ad restitutionē etiam si postea sciāt non liberaliter deditisse: & p̄ se patet q̄ nec peccauit: & hoc nisi remordeat eū cōsciētia q̄ aliter illa nequit retinere cōformare qd̄ tñ scrupulosum est magis q̄ laudabile ex quo timetur nō timendum. Rō huius est. nā ex quo recepit donacionis & receptionis bona si dē habuit: licite recepit: & licite eius dñūm in ipsum trāsijt non obstat dubitatione debitoris qua ductus fuit ad dādū illi mutuū, horū penitus nescio: nec aliquid penitus attentā ex quo in tale dubiū debitor fuit inductus. arg. de reg. iur. factum, lib. vi. Mala si des non obligat. Inducit exēplū de re obteā p̄ legitimā prescriptionē. Nam mala fides praueniens p̄scriptioni cōplere non facit quēpiā obnoxiiū restitutioni: dūmodo ī cursu p̄scribēdi semper habuerit bonā fidē. hoc di. glo. xiiij. q. v. si res. & xxxij. q. ij. si virgo. Hāc di. lo. de Lig. effie cōm opinionē canonistarū. Sic propositū si ille credit debitore libere dare cū dedit aliquid vltra sortem vt donum non vt vsuram licite retinet q̄uis postea audiuerit vel sciuerit cōtrarium. Et hoc intelligit ip̄e Lau. nisi talis credulitas fuisset crassa & supina quod ex circumstantijs vir bonus poterit arbitrari: puta si mutuant erat solutus non danti sibi aliquid emolumentū

Mala fi
des non
obligat

pro mutuo nō amplius mutuare vel repetere mutuatū: & de-
bitor tunc nō poterat restituere & hmoi.

§. VII. ITEM QVAERITVR

vtū dans aliqd vltra fortē vbi nulla pactio interuenit p̄sumatur gratis & liberaliter dare: & nūquid recipiēs p̄sumetur recta conscientia & non deprauata recipere: Rñ. Lau. de Ridol. Et ad primū mēbrū dicit q̄ si tpe quo aliquid vltra fortē solui debitu fortis extinguitur erat alio nō dato p̄sumis gratis dare. Sed si durabat debitu p̄sumes metu repetitionis fortis id actum. argu. de iureiur. debitor es. Possent tamen tot & talia concurrere q̄ p̄sumptio talis cessaret. p̄sumptio nāq̄ p̄sumptione recunditur seu elidit. de p̄sum. cillud. & mltō fortius si donātis scriptura cātar q̄ libere soluit & non coactus: cum tunc nō sit locus cōiecturis: & ita iā vidi cōsultum per multos doc. famosissimos. Sed ego id verū credo nisi per creditore vsurarū pbaretur tale qd per qd de fraude cōstaret. Vidi em̄ s̄ape per experientia q̄ accipientes mutuo pecunia sunt in tāta & in tali egestate q̄ quicquid volūt creditores faciūt vt dilationē habeant in restitutionē fortis: & quicquid volūt scribūt & cōstentur. illa tñ verba cōfessionis quod vltra liberaliter dedit &c. opabuntur hoc q̄ onus p̄badi cōtrariū in aduersariū trāsfibit: & interrim illis stabitur. Ad scd̄m mēbrū dicit q̄ vtiq̄ p̄sumis recta conscientia recipere. Rō est: q̄a quilibet p̄sumis sue salutis memor alio nō dato. j. q. vñ. sancimus. talia tamen possent contraria probari ex quibus aliud diceretur. Pone em̄ q̄ talis consuevit ad vsurā dare. Item q̄ consuevit qñ sibi nil dabatur vltra fortē mutuatā repetere vel depositum & dare illis qui aliquid dāc: & hmōi: quid iudicabis de tali nisi malū: in cōdenādo tamē nō sit iudex promptus. hæc Lau. In foro tamē p̄cōnitentiāli credetur simpliciter verbis ipsius recipientis in huiusmodi dubijs: sed in primo membro leu calu oportet magis respicere p̄sumptionem.

Quilibet
bet p̄sur
mit suę
salutis
memor

§. VIII. ITEM SI QVIS MVTV,

at alteri ea interione vel pacto vt vadat ad molendū suū v^l
furnū: vel ad apothecam suā ad emēdū: vel vt itret scholas
sub eo & hmōi al's non mutuaturus: vsurā cōmittit: etiā si
nō maiori ratio sibi vēdit ppter hoc: seu plus ab eo q̄ ab
alijs petit. Katio est: q̄a cōmoditatē seu vtilitatem inde reci
pit q̄ p̄cio estimari pot. arg. xiiij. q. iij. c. si fœneraueris. & ex
tra eo. p̄suluuit. & tenet restituere. & si rōne mutui plus rece
pisset ab eo de re vēdita vel de opere suo q̄ ab alijs perciperet:
illud plus: tenet restituere: ei a quo accepit. si vero plus
accepit ppter mutuū tenet pauperib⁹ erogare: nō quidem
illā mercedē seu p̄ciū: q̄a etiā ille alteri dedisset. sed vtilita
tē quā habet alter puta q̄a ex hoc molēdinū suū: vel furnū:
vel apotheca: v^l schola habebūt maiorē cōcursum persona
rū tm videlicet quāntū reputat sibi v^l reputare debet illi v^l cō
modū vel illū honorē propter hoc q̄ illi ab eo emerunt res
vel acceptunt operas eius a quo nō accipissent si non mu
tuasset: nec debet p̄ciū illi⁹ cōmodi illi restituere cui mu
tuauit: q̄a nil sibi deperit: nihilq̄ dedit mutuātū de suo qd
alteri pro mercede non dedisset: pauperibus ergo dandum
est fm lo. an. & lo. de Lig. & lo. Cal. Si autem molendinari⁹
vel alius mechanicus dar pecuniā hominibus vt vadant
ad molendinum suum fm apothecā potius q̄ vicinorū: &
tamē si illi alio iuillēt tantūdem laboris habuissent: & tan
tum de pensione soluissent vel opere fm Lau. de Rido: vsu
ra non committitur: q̄a vsura materialiter generat ex mu
tuo: hic autem mutuū non interuenit

§. IX. ITEM SI QVIS MVTVAT

grauū vel aliud bladū ad renouādum antiquū. i. vt nouum
pro veteri recipiat: si hoc facit ne suū sibi pereat & recipien
ti gratiā faciat: non est vsura fm oēs. sed si facit principaliter
vt melius recipiat. lo. de Lig. dicit etiā tūc nō esse vsurā:
nisi essent circūstantiæ mentalis vsuræ: puta si credit plus
valiturū: vel nisi id quod mutuare esset quasi pūrefactū
& parum valēs. Sed tutior & communior opinio est qd sit
vsura etiam sine illis exceptionibus: quia vtile intendit ex
mutuo. extra eo. cōsultat: & hanc opinionem tenēt Rayn.
Goffre. & Host. in summis.

Mutua
tio blas
di quō
licita.

& X ITEM SI DOMINVS ALICV

ius agri mutat rustico certā q̄titate pecuniæ ad hoc vt co
 ¶ Secunda pars. cc

inreputauerit dūmodo nō in fraudē vsurarū quā profecto nequaquā hoc casu est præsūmēda: vt de se patet. Qd' autē p'di cta sint de iure licita p'ba' aperti. Nā pone q' tu mihi m'us tues centum cum pacto q' teneat die tali tibi restituere: al' s' p'noie poenā do tibi potestare autoritate p'pria intrandi possessionē talis mei fundi ita q' lucrifructus: vtiq' fructus q' als cōputarent in sortē. in hoc casu non cōputabuntur in sortē si vere pure & nō in fraudē vsurarū hāc fuerunt celebrata: qd' em' vltra sortē recipio non v'v'v'v'v' sed vt poenā recipio vel interesse conueniū. Ad hoc faciūt notat per Host. & Inno. non tamen puto sanā illā conscientiam quā pro mille quā sibi debetur pro dotibus fruct' percipit possessionē longe in gradu excessiue plus valentium maxime si als impotens est debitor ad restituendum dores.

§. XXXI. SED QUID SI STATV

tū habet q' oēs detinētes dores mulierē post annū teneatur dare alimētū vxorib' dotatis. & maxime duos denarios p' libra q'libet mense an valeat statutu'. Rñ. lo. de Imo. super cle. ex graui. de vsur. post Archi. q' nō tenet: q' in. c. salubriter. d' q' v'v'v'v'v' teneat mulierem ppter onera matrimonij & ex hoc fructus nō cōputant' sortē. & sic patet q' si nō ex rat matrimonij nō tenet: & p' q' nō si nō p'stat seruitia matrimonialia nō debet habere alimenta. Ad qd' facit qd' notauit Ray. in sum. eo. ti. & Innocē. in. d. c. Et ex hoc sequitur etiā q' taliter statutes incidit in poenā hui' constitutionis ex graui. f. q' sunt excōicati. Frā. de Zab. dicit q' tale statutū vel conuetudo pōt tolerari vt debeant alimenta tanq' interesse post morā in soluēdo p' hoc qd' notat in regula. dā. nū. de reg. iur. lib. vj. & de fideius. c. ij. Nō em' p't dicit formula vsura ex quo pactū de plus dādo nō intercessit: & sic cōsului. Forte posset sic dici q' si mulier pōt dotē rehabere & nō curat vt cōsequat' illud lucrū taxatū a statuto salua dote vsuram committit rōne quā lo. de Imol' assignat. & Ray. Sed si veller potius dotē sed nō potest q' hāc dote mariti cū sint potentes nolunt vel non possunt restituere siue notabili detrimento & hinc mulier q' coacta vel ex pietate mora nō lucro nō recipiens dotē percipit illud qd' dicit statutu' non cōmittit vsurā ratione quā assignat Fran. Zab. & p'cipue cū intenderet ex illa pecunia dotis emere p'ssionem vel exponere licitis lucris: & multo magis si non habet als vñ viuat. De statuto dicendum q' si statuentes hoc egerunt per modum poenā ad tollendum moram hāerendum in dote restituenda non inciderunt in poenam cle. ex graui. als sic.

§. XXXII. SED QUID SI GENER

possessionē sibi pignoratā p' dote cū omī iure qd' ibi habet pcedit aliq' recepta ab eo summa quā sibi p' dote debebatur nunqd' ille poterit lucrifacere fructus p'ceptos sicut poterat gener'. Rñ. fm Guil. Si gener animo donandi trasserat totū ius qd' habebat in pignore & hoc facit non propter pecuniam quam recipit ab eo: sed q' cōiunctus vel amicus eius est & ille amicus nō vt lucrif' fructus mutuat pecuniam sed propter charitatem aut gratiā: absq' dubio fructus lucrifacit absq' vitio vsurę: als nō. Vñ & dicit Bal. C. de vsur. sup Rubricā format quāstionē in marito: qui indigens pecunia accipit illam mutuo ab amico & ponit eū locū suum. Et tenet q' talis non gaudebit priuilegio mariti quo ad fructus: quia mutatio personā mutatur priuilegium quōt' res persona est immediate causa priuilegij.

§. XXXIII. ITEM QVAERITVR

cū q's ex statuto ciuitatis vel cōsuetudine dictate q' missus in possessionē lucratur fructus possessionis ad rōnē q' nō p' cētenario. an talis ita facies recta cōscientia illos fructus p'cipiat. Rñ. fm Lau. de Ridol. Bal. determinauit q' sic cum lucratur illos fructus noie & rōne interesse: & hoc propter niam contumaciam pōt facere autoritas p'toris. Sed Bar. dicit q' vbi est talis consuetudo q' nō est bona: q' cōtra ius diuinū in fraudē vsurarū: quare dicit fruct' cōputandos in sortē. Et subdit idē Lau. de Ridol. si supponamus fraudē. verum dicit Bar. sed si oīno cessat fraus: tunc pcedit dictū Bal. Hic autē non videtur esse fraus: q' in locū poenē legalis vt debitor cogat ad satisfaciendum: vel loco interesse ppter morā videt' statutu' v'v' cōsuetudo emanasse. Et hoc intelligo de eo qui iuste missus est in possessionē: non tantū ex ordine sed ex causa. Si enim in veritate creditor non foret seu

causa non subisset: sicut recta conscientia capitale seu sortē retinere non posset: sic neq' fructus nomine interesse.

§. XXXIII. QVAERENDVM EST

etiā ab his qui dāt pecunias mercatorib' vel artificibus vt inde aliqd' lucrif' quō debet. Nā si eā dāt p' modū depositi: vt. f. penes eos pecunia conferuet: vel etiā cū ea negotientur vt placeat: ita tñ q' in oēm euentū & periculum eis sit capitale saluū. i. restituendū integraliter ad placitū ipsorū: sed inde aliqd' lucrif' sperat habere: als nō deponerent: sed in capsa seruarent: quis nulla pactio interueniat vel conuentio vel petitio: vsuram cōmittit. xiiij. q. ij. c. v. vsura nec excusat eos q' ex hoc se exponunt periculo q' mercatores penes quos deponūt aliqñ deficit: & eis male fortunatis & recedentibus nec capitale aliqñ rehabet: nō em' illud lucrum sperat rōne periculi: sed si dubitaret de periculo nō deponeret: sed lucrū rōne mutui sperat ex mutuo vbi interuenit periculum non licet: vt exp'sse dicit. c. nauigati. de vsur. Tenetur g' talia lucra sic percepta restituere: non obstat q' depositarij multū cū ipsa lucrati fuissent. Nā lucrū industriae fuit non pecuniae & periculo substat amissionis eius q' mutui receperat cui' deponēs nolebat esse p'ariceps. Frequenter etiā in talibus depositis fiunt p'ctus vsurarij & fraudulēti in q'bus tenent' ip'si depositarij ad restitutionē his a q'bus extorserunt: & ideo rationi cōsonū vt adiueni' ab his q'bus & ipsi vsuras dederunt ex depositis pecuniarū: & sic videt' q' ipsi deponentes magis debeant talia lucra depositarijs restituere q' pauperibus erogare: pro se em' retinere nō possunt cum turpiter acceperint & vsuraria intentione.

§. XXXV. PRO MAIORI HVIVS

declaratione. No. q' quidā dixerūt vsurā animi seu mentalē esse p'ctū mortale: sed hanc exercentes ad restitutionem minime teneri: sed sibi licite posse retinere puta cum q's deponit pecuniā penes mercatorē intendens recipere inde aliquod emolumentum capitale semper saluo: de nullo tamē lucro facit pactionē: sed simpliciter dimittit discretionē depositarij: si tñ crederet q' nil daret nō deponeret. Istud proprie est mutui nō depositi. & ideo vsura: q' principaliter fit propter spem lucri. ar. xiiij. q. ij. c. si feneraueris. & c. p'leriq'. vsura igit' mentalis est et si nō pactionalis. Sicut & cum q's mutuat centū principaliter propter spem talis lucris sine aliquo pacto vsura est mentalis: & talē vsurā receptam vltra sortem: dicit illi nō esse de necessitate salutis restituendam. Et hāc opi. fuit Alex. Lōgobardi nō illi' de Hales: & Scoti qui d' doctor subtilis. Sed certe in hoc non est tenenda ei' opinio: q' periculosa aiā cū iura & rōnes doc. quasi omnes theologi & canonistae sint contra. eū sū hanc opi. Ad illud tamen probandum inducit hanc rationē seu exemplum. Si quis gratis & liberaliter recipi in donum lqd' affectabat & intendebat furari: quis talis furare' mēte non tamen opere: ita tñ q' ad restitutionē merito obliget' ergo a simili si q's lucrari intendit ex mutuo qd' dedit: & tñ a debitore suo nihil exigit: nec eū per aliquod pactū cōpellit: sed gratis & liberaliter ab eo recipiat aliqd': quis sit vsurari' mente non tñ opere censendus est vsurarius ita q' sufficere teneatur. Sed ad hoc respondet lo. an. in mercuriali. super regula. pactum. di. q' inter casum furti & vsurā mentalis est maxima dissimilitudo. Nā licet donatarius in casu furti habuerit intentionem corruptam ad furtum: nō tñ donatio causat' ab ei' furto: nec est annexa illi intentioni corruptae: cui' contrariū in mutuo cadit: q' cū ex bono charitatis debeat fieri gratis fit principaliter ex spe lucri: quā quidē vitiose spei effectus sequitur qd' est lucrum: & ideo talis ad restitutionem tenet' Pōt & alia ratio ad idē assignari: q' a. f. sicut datum qd' traditur intentione donandi fortit' verā rōnē doni & amittit rōnē mutui: sic si mutuet' ex intentione principaliter lucri & spe eius: amittit eo ipso rationē mutui gratui: & fortit' rationē mutui vsurarij. Ex quo patet q' lucrū exinde sub tali intentione receptū vsurariū est & restitui debet fm lo. an. & Innocē. & Archi. & Host. & Ray. Sed & iura indistincte loquuntur: q' vsurā restituunt indistincte & vniuersaliter nō solū pactionales: vt de vsu. c. cū tu. & c. p'suluit. xiiij. q. ij. c. qd' dicam. xiiij. q. vj. si res. Doctores etiā theologi vt beatus Tho. Pe. Richar. & alij simpliciter dicunt q' vsurā debent restituī. Si ergo vsura mentalis vsura est & cōtra euāgelicam legē. Luce. vj. Mutuū date nihil inde sperantes. & expresse Augu.

Vtrū ex
ercētes
vsuram
mentalē
ad resti
tutionē
teneant

Mentalis
vsura
decla
ratur.

testatur. xiiij. q. ij. c. si feneraueris. & ipse Sco. hoc fatetur ergo restituenda: nisi cum nil vltra sortem receperit. Quis hoc intenderet in mutuo seu deposito factō: tunc enim peccasset mortaliter: sed nihil haberet restituere.

§. XXXVI. SCIENDVM INSVPER

q' quidā dicūt cōcedentes esse vsurā & nō posse sibi retinere vsurā. f. mentalē: sed pauperib' erogandā assignantes pro rōne: q' ille qui dedit dādo ab illa se absoluit. Sed hoc non videt' verū: quia qui cepit mutuū aut dedit p' modū doni vsurario liberaliter & nō principaliter rōne mutui hoc illi declarat' p'cipue post mutuū restitutu': & tñ nō tenet restituere nec pauperib' dare. Sicut etiam dicit Egid. de illo qui recipit remissionē debiti ex male ablatis a creditore liberaliter & sine fraude & vi: quis nō sit paratus restituere exactus etiam si pōt: valet sibi illa remissio vt nō amplius teneat sed tenet p'cedere de sua indispositione in qua fuit sic in p'posito. Si autē totaliter vel principaliter dāt aliquid vltra sortē ppter mutuū factū: ne si nō daret aegre ferret & contra eū indignaret': & forte als nō inueniret mutuantem avarus & ingratus iudicaret' tunc teneretur illi restituere. Regulare enim est q' vsura restituenda est ei a quo exorta est dū sicut p'sona. Qd' etiā sonat ipm vocabulū restitutionis: d' em' restituere rem in statu pristinu' statuere: quod fit dū reddi' ei a quo data est. ar. xiiij. q. vj. si res. Si em' illam pecuniam mutuatam exercuit in licitis negotijs lucrum illud attri bui debet & deputari industriae suae & labori cū etiā substat periculis. Si in illicitis & vsurarijs cū ipse teneatur restituere q' vsurarie accepit: p'it est vt adiuetur recipiendo ab his q'bus ipse dedit vsuras: vel illis det q'bus ille obligat' cū scitu eius: nō tñ tenet illos quærere: sed sufficit illi reddere q' dedit. Sed si simplr' dedisset pecuniā ad conseruandum nō intendēs inde lucrū: & mercator spōte & ex sua liberalitate daret aliqd': q' a. f. cum illa pecunia lucratus est in negotiādo: nō esset vsura. ar. j. q. ij. c. sicut ep'm. vbi d' Eius obligatio nulla culpā maculā ingerit. f. suscipiēti: quā non ex am b'itis petitione p'cessit. & hāc vsura multū practica' in partibus Tusciae palliata sub noie depositorū. Nec p'prie ista sunt deposita sed mutua palliata sub nomine depositi. Nā depositū verū stat periculo deponētis non depositarij nisi ex sua culpa amitteret: nec lucrum intendit deponēs intendens habere a depositario: sed potius cōuerso: ppter seruitium conseruandū. Sed in casu nostro stat pecunia vt dictū est periculo recipientis in omni casu: & lucrū inde dans recipiet. Sed ne ignorātia excusat a peccato: q' a vsura est cōtra ius diuinum & naturale cuius ignorātia neminem excusat: vt j. q. ij. c. si. nisi forte aliq's simplex vel mulier nō crederet esse vsuram. nullo modo tali facturus si sciret ibi esse vsurā vel aliud p'ctū talis est excusare forte a p'cto non tamen ab obligatione restitutionis: sicut pupillus excusatur a peccato vsurā noie suo facta a tutore cū nesciret esse peccatū: quia nondum est capax rationis non tamen excusatur ab obligatione restitutionis si vsuras recepit a tutore.

Utrum
a quo
extorta
est resti
tuenda
venit.

§. XXXVII. INQVIRENDVM EST

etiam de diuersis modis societatum quō fiant. Et primo q' ritur an dans pecuniam mercatori ad mercandū vel artificis ad materias emēdū: vt ex eis artificia faciat cum pacto vel etiā sine pacto: sed cū hac intentione principali q' capita lesti saluū & partē lucri habeat: nunquid talis est vsurari'. Rñ. fm Lau. de Ridol. Sciendum q' p' glof. in. c. p'leriq'. xiiij. q. ij. tenet q' talis cōtractus nō sit licitus ex quo periculum spectat ad recipientē: sed si periculum capitale spectaret ad vtrūq' tunc cōsocietas cōtrahat' p' talia verba: tñ bene est licit': licitū est em' q' vnus soci' ponat pecuniā & ali' ope' rā: & sic suppleat labore qd' deest in pecunia. Et licet Host. in sum. velit defendere q' etiā si damnū suscipiet in se recipiens talis societas est licita. & allegat. ff. p' sol. si non fuerit. Et ga in alijs cōtractib' valet pactū appositū p'æter naturā cōtractus vt dānt' spectet ad suscipientē: vt in commodato & silibus: & sic tenet ex vi pacti: q' p'ctus ex cōuentione le gē accipit. de reg. iur. tñ Azo. & Accur. in. d. l. tenet contra rñ: q' talis nō est vera societas cū sit cōtra eius naturā. Societas em' est quā dā fraternitas. ff. p' sol. l. verū. vñ sequitur q' tale p'ctū nō sit p'æter: sed cōtra naturā cōtractus: vñ nō valet de p'ca. c. si. De natura em' cōtractus societatis est q' partes sint æquales nisi aliud sit dictum: nō em' negat quin

Cui sit
vsura
mental
lis dan
da.

agi possit in cōtractu q' ad vnū pertineat duæ partes lucri ad alium tertiam. si is q' plus debet h're plus contulit societati vel pecuniae vel ope vel cuiuscuq' artis: vt in. d. l. si nō fuerit: als secus ratione iā dicta: q' a. f. societas est quoddam ius fraternitatis: & hāc est ratio specialitatis quare ex vi pacti talis societas nō valebit: quis in alijs cōtractibus pactum appositū teneat. vnde opinio Hostiē. in hoc nō est tenenda: cū nō sit æqua: sed opinio cōtraria quā tenet Goffr. & Ioan. Cal. dicit em' Goffr. Vis q' sit vera societas: fac vt dā na & lucra sint cōmunia. Intelligenda etiam sunt p'dicta eē vera fm Ioan. Cal. cum mercantia est licita als secus: & alle gat. c. per v'stras. de dona. inter virum & vxorem.

§. XXXVIII. QVID AVTEM CVM

aliquis tradit pecuniam negotiatoribus vel artificibus ad exercendū in licitis negotiationibus: intendēs etiā se velle damnū participare exprimens lucrū: sed ob sui securitatem exigit a mercatore vel artifice instrumentū de pecunia mutuatā als data: nō sub noie societatis: sed mutui vel depositi: nunqd' talis pōt licite percipere lucrum. Rñ. Videt' q' non: q' vitiosus est pact' & periculosus negotiatori vel artifice. Nā posset talis tradēs pecuniā ad placitū suū mutare intentionem: & cū contingeret mercatorē p'dere poterit totū capitale petere tāq' mutuatū vt cāta instrumentū. Posset etiam mori, intestatus & hāc res exigeret fm tenorē instrumenti qd' reperiret. Est etiā h' scādālatiū p'ximorū q' sciunt illū percipere fructum ex mutuo: vñ inducendus est talis ad destruēdū p'ctū mutui si vult partē lucri. Et de sic perceptis in p'æteritū cōcordet se cū illo restituēdo vel remissionē petēdo & h'mōi. Potest tñ bene q's ob sui securitatem petere & tenere pignora a mercatore vel artifice talia. f. ex quibus non percipit vtilitatem in v'tendo. Ad prouidendū sibi de capitali cōtra fraudes mercatorū dicitū se p'didisse cū nō perdunt. pōt etiā facere pactū q' vult partē dāni qd' mercator incurseret si sufficenter hoc ei ostendat: pōt etiā facere pactū q' exerceat pecuniā suā in quibusdam locis & nō in alijs: & in quibusdā mercatib' & nō in alijs: & si fecus ille fecerit: & dā nū patiat' totū suū erit: q' cōtra pactū venit. Debet etiam sibi declarare q' solū in negotiationib' licitis pecuniam suā cōmercet' q' si sciuerit cōtrariū facere posset: ei hoc cōfiteri nō participet de lucro sed pecuniā suā repetat.

§. XXXIX. INTERROGANDVM

est etiā vbi expedit de traditione alicuius ad lucrum q' cōiter societas appellat' licet aliqñ alius cōtractus sit ibi immixtus & aliqñ etiam vsura. Nota g' q' pecora tradi pnt multipl'r. Vno modo ad custodiā. puta cū alicui dānt' xx. capita pascenda sub certa mercede vel etiā sub certa participatione de p'uentu gregis & tunc fm Guil. si dāns ipsoz retinet sibi periculū alicui est p'ctus locatiōis & de se licitis: sed si nō retinet sibi periculū sed imputat cōductori est illicit': nisi forte illud dānum pcederet mere ex negligētia custodiæ. Alio modo pnt tradi q's per modū mutui pura cū q's dat alicui rustico. xx. capita cum pacto q' sint firma in numero vel in precio ipsoz in oēm euentū. & tñ si totū lucrū sit rustici si cut est dānū licitū est fm Vl. q' d' est acti mutualet' ei pecunia de q' emisset tot capita. Si autē vult partem lucri saluo suo capitali: vsura ē: q' illud lucrū vult rōne mutui qd' p'hibet. xiiij. q. ij. c. vsura. Et si q's veller hūc cōtractum soci dā vocare erit iniusta: & obligabit' talis ad restitutionem Alio modo tradunt' p' modū locationis vel quasi venditionis modifacat': pura cū q's tradit certas oues alicui monasterio sub hoc pacto q' pro qualibet oue accipiat annuatim duos solidos cum tñ fructus cuiuslibet valeat. v. vel iij. & cū hoc q' est oues traditæ moriant' nihilominus remaneat monasteriū obligatū toto tpe vitæ tradentis acti oēs viues rēt: sed post mortē ei' oēs oues liberæ sint monasterij etiam si esset numerus centuplicatus. Et tunc fm Host. & Ioan. de Lig. p'ctus est licit'. adeo q' si euentus mortalitatis sequatur monasteriū seu ecclia non pōt petere restitutionē cū non sit læsa in traditione: & hoc nisi iā oues fuissent infectæ & ad mortē paratæ: & monasteriū nō aduertit. Cōsuluit tamē idē Host. q' in h' casu sentiat partē dāni: ne cū iactura monasterij velit locupletari. Aduerrat etiam tradēs q' si in tali cōtractu conuentus cōsensu inruerunt: q' si solius abbat' vel cellerarij nō teneret monasteriū tenere cōtractū. extra de depo. c. j. Aliqñ tradunt' p' modū societatis & hoc etiā variā

Opti
nio
Hostiē.
reijct.

Cautio
fraus
dem.

De vsu
ra in so
cietatib'.

modis. & qñq; iuste & qñq; iniuste. Et iuste qdē vt cū vnus
Addeq; habet. xx. capita. al. totidē vī etiā decē & pñmūcāt adinuī
est ratio cē eas: & periculū & emolumētū & expēsas cōmunicāt aēli
ga ex de ter: si equali ponūt in societate vel p rata fm q ponunt: &
posito pñt etiā tales puenire q de foetib; recuperent capita mor
facto sua vel de vellerib; emanā capita ad augendū gregē. Inīu
apd cle ste aut sit hmoi focietas cum qs dat certa capita ouium aēsti
ricū ec mata certo precio h pacto q rusticus non accipiat aliquam
clesiā vtilitatē donec tradēs receperit pri; totā sortem. hoc em pa
nō tene cū fm VI. est valde iniquū sicut etiam si qs paciscat q an
tur ecclē teq; rusticus recipiat aliquid restaurabit de foetib; oia mor
fia nisi i tua: hoc em pacto est quasi tradere oues immortales. Prædi
vtilita- ctum casum videt formare Lau. de Ridol. in trac. de vsu. &
tē ecclē lat; psequit. Quærit em vtrū licitū sit dare pecora rusti
sit vsu. co cū pacto q tradēs recipiat oēs fructus pecorū quousq; cō
ar. C. sequatur totū suū capitale & ex tunc sint pecora cōia. Rñ.
eo qui i q loā. de Lig. tenet q nō. Rō est fm eū: ga talis primo vult
alie. po. capitale certū postea vult lucrum locare. Sed ipse Lau. dicit
e. lei g. cōiter q talis pñtū licitū reputatur: & credit illum de iure
posse multū bene sustineri. Equā rōnē lo. rñdet q ibi non ē
saluum capitale cum periculo tātū tradētis pereant. & ideo
nō mirū si maius emolumētū pcipit ex quo plus periculi su
stinet. hæc ille. Sed si qs bene cōsiderat casum positum vi
def q possit intelligi dupl; & primo mō erit illicitū si vide
licet intelligat sic q tradēs dicta pecora velit capitale suū sal
uū grege pereūt: & si nō perit in pñenti vult nihilominus
prius de fructu pecorū suū capitale. & sic videt intelligisse
lo. de Lig. vtrū patet ex rōne ei; Sed o mō pōt intelligi sic q
pereunt grege totus pereat tradenti ipsa pecora: sed si non
perit vult prius de fructu trahere capitale & exinde facere
pecora cōia & fm istum modū videtur intelligisse Lau. de
Ridol. vtrū patet ex ratiōib; ei; & approbat vtrūq; Prelup
ponit iste Lau. q totū periculū. f. casuū fortuitorum traden
tis sit. Sed vbi periculū esset cōductoris totum esset vsura.
Si aut periculū esset cōmune vtrūq; tunc cessi non sit vsura:
videt in iniustus. vt. j. dicef. Sed clari; & tuti; esset q trade
ret pro quatuor vel tribus annis pecora: & in fine temporis
æqualiter diuideret fructū cū capitali: ita q tradens subiret
pericula casuum fortuitorū & recipiēs pericula seu dāna ex
negligentia. In diuersis terris fiunt ista diuersis modis. Sed
nota generaliter fm doc. q quando communis est cōditio
in societate vt æqualiter. f. participant lucrum & dānū pro
portionaliter licitū est: secus vbi melior est cōditio vni; q
alterius Vñ & cū dant oues sub ito pacto q vbi perirent
pro medietate pereat tradēt; & p alia medietate recipient
in omī casu: vbi aut nō pereat prius debeat tradens ex fru
ctibus suū trahere capitale & exinde sint cōmunia qui con
tra; Cortoni celebrant: nō videt licitū ex eo q recipiens
pecora nimis grauaf. Nam vbi male fortunē ipse amittit
duo. f. medietatē precij pecorū & laborem suū custodiā: tra
dens autē amittit vnū. f. medietatē precij pecorum. Ex quo
igitur rusticus recipiens seu cōducens pecora substat pluri
periculo debet etiam plus participare de lucro.

Tutor
modus
exponit

Dānū
societatis
contin
git tri
pliciter.

totū quantitatis: ga ante societatis tempus diuident oēs
oues erāt mere ipsius Pe. licet æstimatæ traditæ fuerint. Fa
cit ad hoc. C. de pac. l. si pascenda. & l. eū a nobis. ff. p. so. Si
vero postq; oēs oues equaliter pariri debebant dānū in
teruenit rustici culpa. f. lo. tunc non tenet Pe. nisi ad dimi
diā partē precij: quia in plus eū nō dānū cauit. Hec Bal. Sed
cum. s. dixit q loan. tenetur ad emendā totius quantitatis
credo intelligendū de quātitate capitalis seu eius quod con
stituerunt vel ad plures etiam fructus inde consecuti si iam
fructus erat secutus quo ad medietatē: ga alia medietas lo.
debebat esse. Et ex his patet q dānū procedens ex natura
spectat ad tradentem ad sociam. Sed procedens ex culpa ne
gligentia; spectat ad recipientem ad sociam: procedens
vero ex fortuna spectat ad vtrūq; quantum est ex ipso con
tractu. Secus si aliter fuerit pactum factum inter partes: ga
tunc stabitur pactiō: quia pacta ex cōuentione legem ac
cipiunt: & pacta seruanda sunt. extra de pac. c. j. Et hæc si ius
ta sunt vt non grauetur magis vna pars q; altera.

§. XLI. SED QVAERITVR DE BO

bus. Quid iuris cū Pe. tradit lo. bouē & vitulum nutriendū
vtrūq; ad annum hac videlicet cōuentione. q in fine anni
vendat & Pe. suū trahat capitale. deinde diuidatur lucrum. boum.
nunqd est licitus contractus. Rñ. q ad hoc q sit licitus duo
sunt necessaria. Primum est q Pe. in se retineat periculum
fortuitum capitalis. aliter illicitū esset. Sed m est q si aialia
minus venderet q fuerint emptia. non tū loā. teneat ipsi
Pe. ad supplendum p capitali deficiente: ga tūc esset capitale
saluū & per consequens vsuari. Itē pone q Pe. locat loan.
duos boues volens quolibet mense duas mnas seu sextaria
frumenti: & retinet sibi periculū dātorū bouū: nunquid est
licitū. Respondeo. Talis cōtractus est locationis: & tūc lici
tus tantū sit lucrum q respondeat vtilitati quæ pōt haberi
de bobus: aliter illicitus esset. Nam si nulla vtilitas de bob;
aduenerit nil dare deberet vel nō tantum si deductis sexta
rijs frumētū quæ dat locatori parū quid lucri remaneret cō
ductori: alis iniustus. Itē pone q Pe. locat loan. duos boues
æstimatos cum hac cōditione. f. q loā. laboret sibi in an
no. xij. bubulcas terræ cū dictis bob; & in fine anni boues
vendi debeat: atq; Pe. totū suū capitale prius extrahere de
bet. postea de residuo lo. debet habere medietatem: nunqd
est licitus. Rñ. licitus est si Pe. obseruat duo. Primum est q
retineat sibi periculum dātorum bouū. Sed m est q promit
tat Pe. satisfacere ipsi loan. de labore suo quo laborat ter
ras suas: & hoc ad arbitriū boni viri: in qua satisfactio cō
putat hoc q dat sibi medietatē lucri bouū. Sed si nullum lu
crū fieret de bob; tūc Pe. recōpensare tenet p expensis fa
ctis a loā. de ipsa sorte bouū. vno prædictorū deficiente pñtus
erit illicitū. Eodē modo licitū est locare boues ad quartam
partē lucri & dāni: dūmodo locas boues laboratū pmitat
copetenter satisfacturū p labore quē sustinuit siue fiat sa
tisfactio ex parte dātis de expensis factis siue de sorte boum
si ibi non fuerit lucrum alioquin cōtractus illicitus esset.

§. XLII. ITEM QVAERITVR QVID

iuris cū Pe. tradit lo. vnā vaccā æstimatā. x. lib. cum tali pa
cto: q ipse lo. teneat eā & omnē fructū ei; & foetū cū dilige
tia seruare & custodire sumptib; suis fructūq; eius & foetū
nō alienare sine licētia eiusdem Pe. atq; de fructibus eius & foetū
foetib; prioribus tantū dare & cōsignare ipsi Pe. donec sit
ipsi Pe. de precio vaccæ integræ satisfactū. deinde assignare
de dimidiū in futurū de fructib; & foetib; talis vaccæ: & cū
hac cōditione adiecta q si vacca vel foet; ei; culpa ipsius
lo. aut nūij ei; quocūq; modo perierint: ipse lo. integre re
stituere teneatur. Si aut diuino iudicio aut fortuito casu p
dicta euenerint: pteat dānū ad ipsum Pe. Rñ. dicen
dū q talis cōtractus fm quosdā licit; videt. Nam licet Pe.
pri; recipiat sortē suā: tūc incōueniens nō videt cū in se susci
piat periculum fortuiti casus & diuini iudicij. Sed verior
sua est q tractus sit illicit; Nā euidenter apparet q multo
potior est cōditio locatoris q; conductoris: ga poterit eue
nire q postq; Pe. suā sortē receperit vacca cū oī foetu & fru
ctu peribit: & sic de oībus expensis & laborib; habitis circa
vaccā ipse lo. nihil habebit. qd iniustus esse videt: vñ cōtra
ctus illicit; Itē qd si Pe. locat lo. duos boues æstimatos. xx.
floren. isto pacto: q vbi consuevit esse dare p duobus bobus
xij. sextaria frumētū det ipse lo. tantum octo. ita tū q stet ad
periculum

De tra
ditione
bou vel
equor;

Ca. j.

Ca. iij.

Adde
tex. nota
bi. i. l. q
fortuitis
C. de pi.
ac. & ibi
Bal.

De tra
ditione
bou vel
equor;

Natura
cōtra
societatis

periculū tertie partis bouū. Rñ. Licitus est aliter aut non.

§. XLIII. QVAERITVR DE TRA

ditione boum: & primo sic. Dat qs boues rustico cū pacto q
dare debeat sibi pro eis xx. sextaria seu cumulos grani i an
no. nunquid est licitus. Rñ. Lau. de Ridol. Si locantur ope
ra bouū & periculū deteriorationis eorū subit ipse locator li
citus est contractus: ga boues deteriorant. Sed si vult loca
tor boues recuperare precio quo fuerat æstimati cum tra
didit nec vult periculū deterioratiōis subire quis periculū
mortis naturalis: tūc cōtractus erit illicitus fm loā. de Lig.
qui ad hoc allegat. c. pleriq; xij. q. iij. Iste tū casus plenius
declaratur in seq. dubio. Queritur ergo sed o cum. f. quis lo
cat boues alteri cum hoc pacto q vult secū participare lu
crū & dānū & nihilominus vult decē sextaria vel cumulos
grani quolibet anno: est licitus. Rñ. Lau. de Ridol. Dis
cendum videtur q iste cōtractus pōt dupl; intelligi. Vno
modo sic celebrat vt locet ille tales boues rustico: vt cū il
lis campū suū araret vel plaustrū duceret vel aliud opus si
bi vtile faceret ad placitū: & emolumētum inde prouenies
suum foret præcisē. Sed si boues in fine anni facti essent de
terioris cōditionis: & sic minoris valoris p medietate sibi
cederet in dānū. Si vō melioris conditionis: & sic maioris
precij p medietate sibi cederet in lucrum: & tūc nō obstat q
sextaria. x. grani dederit locatori: nihilominus licitus erit
cōtractus. hæc ille. Qd videtur intelligendū vt ipsemet. j.
ponit cū dātor dedisset expēsis bouū remaneat in aliquo
lucro cōiter vt sic illi. x. sextarij de lucro pueniant. Probat
aut hunc contractū esse licitū p istā ratiōē dicens. Aut vis
q iste contractus sit locationis: aut societatis. Si locationis.
f. operarum erit licitus rōne deteriorationis: nec obstat q p
medietate subit dānū deteriorationis: quia satis est q p
illa dimidia & illius respectu nil soluit. Soluit em. x. vbi si
nihil subiret dāni solueret. xx. Item sicut stat ad lucrum ita
debet stare p eadē parte ad dānū: & sic nō pro ea pro qua
nō stat ad lucrum nō alio dato: nec mirū sit p ea isto casu sol
ui. x. ga pōt in pluri lucrari: & sic est verisimile: cū emolumen
tū totū ex operib; prouenies suū sit: videt em p vna parte
sapere cōtractū societatis & pro alia parte cōtractū locatio
nis operarū sicut in simili dici cōsuevit in. c. ad quæstiones.
de re. permu. Aut vis dicere q ille cōtractus sit mere socie
tatis: & tūc idē. f. q licitus est: qm capitale stat ad lucrum &
dānū vtriusq;. Ad hoc. xij. q. iij. pleriq; cū ibi not. Nec ob.
q ego habeā præcipua. x. in anno: ga & tu habes omē emo
lumentū ex operib; bouū prouenies: vnū ergo cū alio com
penset. ar. de fur. c. j. Preterea si plus in societate pono: non
mirum si plus percipio. Alio modo prædictus contractus
potest sic celebrari: vt videlicet nedū cōmunicemus adinuī
cem lucrum & dānū capitalis: sed etiā lucrum & dānū ope
rarū: & tūc nihilominus idē videt dicendū: sed nō semper.
Vñ dic q aut tu personam operatē & ego boues: aut ambo
ponimus personā operantē: & vltra hæc etiā ego pono bo
ues. In primo casu aut opera personæ præpōderant bobus
seu eorū valori aut eorū uero: aut sunt æquales. Primo casu
præsumit q in fraudē vsurarū & tāq; vsura illi sextarij den
tur annuatim & effectiue licet nō ex sui forma: vel natura
mutuū celebrabit. Erit em acū tibi valorē bouū p dimidia
mutuū uassat. p. x. sextarijs: & tu illū in societate posuisses. ar.
de vsu. c. in ciuitate. & c. cōsultuit. & c. fi. Et idē dico i tertio
casu. In scd'o autē dico secus: nisi iam ex alijs circumstantijs
aliud dicere oporteret. arg. eorū quæ leguntur & notantur. de
emp. & ven. c. ad nostrā & de pig. c. illo vos & per lo. an. in
additione Spe. in. c. ciuitate. ti. de vsu. Non em est cōtra na
turam societatis q qui plus contulit societati vel pecuniā
vel opere vel rei: plus de lucro pcipiat. ff. p. so. l. si nō fuerit.
instit. eo. §. iij. de illa. al. secus. In scd'o autē membro princi
pali qn vltra personā operantē ego pono boues. dic idē &
fortius: & hoc verū intelligo tam in hoc q; in præcedenti ca
su qn tu remanes etiam in aliquo lucro: & sic illi. x. sextarij
de lucro pueniāt. Si em nullū lucrum resultasset ex hac socie
tate: & ego nihilominus habuissē a te. x. sextarios grani:
iam hic non perciperem illos ex lucro: ex quo bene licitū est
plus cōferendo plus pcipere. Cū em de natura contractus
societatis sit q partes sint æquales habito respectu ad quo
tā in societate posita: cū sit quoddam ius fraternitatis vt l.
verū. ff. p. so. quæ æqualitas erit aut q fraternitas vt tu ni
hil lucreris & tu mihi. x. de tuis tradas. Resultaret ergo po

tius ex tali pñtu mutuum q fraternitas in effectu si recte cō
sideretur. esset em contractus hmoi contra hmoi effectus q
p dimidia valorē bouū tibi intelligat mutuas: & ppter ea
volo. x. & tu in societate illā dimidiā vī etiā dimidiā opere
vel totam operā ponas ad cōmune lucrum & dānū. ar. eo. c. in
ciuitate. & ibi nota. p. Goff. post lo. an. Nota tamen q dicit
Guil. q cū locator vltra illas mensuras quas habet bladi ap
ponit pactum q in casu mortis conduitor teneatur ad me
diatē dāni. Et hoc facit timens: ne si ad hoc non teneret
nimis & idiceret graualet boues & min; curaret de eis sed
in aio firmiter pponit q si sine culpa conductoris perirent
nil a pductore susciperet de dāno: qd credit q non peccaret
nisi ppter scandalum eorū q ignorantem eius intentionem.
Sic etiā pñt dari & asini & equi in sociam diuersis modis.
Sed ad hoc vt sit licita oportet q facta; cōputatiōe expensa
rū & laboris custodiē. i. habito respectu ad quorū & pericu
lum nō reperiat deterioris cōditionis vn; q; alius.

§. XLIII. ITEM QVAERITVR.

Quid iuris cū Pe. locat loā. duos boues paciscens secum q Nota ca
det sibi quolibet mense vnū sextariū frumētū nulla men
tione facta de periculo. Rñ. q si Pe. vult capitale firmum
seu hoc intendit vsura est. Sed si intendit & declarat in se
suscipere fortuitū periculū & diuini iudicij: tunc licitum est
sicut etiam licitū est tradere equū ad vecturā. Insuper tunc
si moreretur boues per lo. incuriam. ipse lo. tenet satisfacere.
re. Quod si facit sup hoc instrumentū primo modo si pericu
lum fortuiti casus vt incuriæ sit lo. tantū & hac intentione
vt lo. habeat maiorem diligentiam in custodiendo: sed mē
te intēdēs sibi adscribere fortuitos casus ipse Pe. si sufficien
ter sibi fuerit ostensum: contractus etiam est illicitus fm
Guil. quia scandalizatiuus proximorum cum ex forma sit
vsurarius & intentionē potest mutare & subito mori: & ta
men hæredes ex vi instrumenti petere possent dāna casus
fortuiti. Sed si pactum fiat q in omni casu siue incuriæ siue
fortuiti vterq; sustineat medietatem dāni forte tolerari
posset: quia cū casus incuriæ proprie debeat imputari con
ductori & casus fortuitus locatori sit quædam recompensa
tio vnus cum altero ad vitandum litigia.

§. XLV. QVAERITVR VTRVM

hoc sit licitū. Accipit Pe. ab aliquo pecuniā mutuo & p. eo
Martinus satisfat seu scriptum securitatis facit: & vult vnū
vī duos ducatos pro quolibet centenarij. Rñ. Si satisfactor
seu fideiussor est fideus: quia. f. ipse est mutuator & fingit se
ab alio facere mutuare & pro fideiussione illa ficta vnum
vel duos ducatos petit: vsuram committit. xij. q. iij. c. v. vsu
ra. Si autem est verus satisfactor: ga. f. alius est qui mutat
vtrū licite recipiat illa duo vel vnum. Lau. de Ridol. arguit
pro & cōtra. Nā q sit vsura probat sic. Paria quidē videt
mutuare vltra sortē & aliqd a debitore recipere. Nam ego constituo te
mei creditoris debitorem ppter qd a te debitore percipio
illos duos floren. & sic si soluo creditor tu mihi ad restitua
tionē teneris tāq; debitor me; vere fortis: qd ergo plus das
vsura videtur: quia perinde videt acū mutui: & si hoc
procedit cū pro te tuo creditori soluo: tanto fortius cum nō
soluo. Non em debeo esse melioris conditionis cū non sol
uo q; cum soluo. Nec obstat cū in casu nostro etiam in me
suscipio periculū: ga si tu illi nō soluis. ego teneor solueret
qm tu mihi remanes obligatus ad reddendum. extra de fide
iussor. c. ij. Sed q nō sit vsura videtur quia solū in contractū
mutui cadit vsura: sed hic non est dare contractū mutui sed
contractū innominatū. f. do vt facias mihi scriptum cautio
nis: vel do vt des illi pro me si non dederō seu facio vt des:
non em ad mutuū respectus habetur. cū nullū sit pro parte
recipientis illos vnū vel duos floren. sed ad seruitiū scriptu
ræ securitatis quā tibi facio: & sic videt potius quædā ven
ditio crediti mei. Sed fundamentū huius rationis facilius
destrui potest. nam est vsura ex forma non cadat nisi in cō
tractum mutui expliciti tamen vsura ex fraude bene repe
ritur in alijs contractibus vbi est implicitiū mutuū: vt patet
ex dictis. s. Et sic videt in pposito casu esse qd præcipue vi
det dicendū. l. esse vsurā: cum talis satisfactor facit sibi ido
ne cauere ab eo pro quo satisfat de indēnitare vel etiam
sine hoc cū reddat se certum inde non posse habere dānū
cum alis non satisfaret. Conclusiue prædictus Lau. de tali

Nota ca
sum.

De mu
tuo i sa
tisfactio
ne.

Conclu
sio vera

contractu dicit simpliciter qd tutius est abstinere.

§.XLVI. QUID CVM TV MITTIS

De mifione mercu p mare. per mare vel p terra merces tuas ad aliquas partes: & ego periculum in me fufcipio, & pro quolibet centenatio va-
loris ipfarū mercu conuenio qd mihi tradas certā pecunie
quantitatē nūm qd fumv furarius: Et rñdet Lau. de Ridol.
qd non. Non enim est iste casus filis calui decre. nauiganti.
ga ibi receptum vltra fortē directē cōcernit mutuū in quo
superabundantia reprobaf. xiiij. q. iij. c. si qd oblitus, sed in
nostro casu nō sic: qd cōcernit faciū. i. securitatē, daf em vt
faciat: non em datur ppter mutuū cum nullū interuenerit
sed propter id qd securat mercatorē de mercibus suis quas
periculo marino vel terrestri exponit. Præterea nulla fors
interuenit: ergo falsum est dicere qd vltra fortē aliqd percipit.
Nullū enim est dare ædificiū sine fundamēto. i. q. j. cū
Paulus. Porius autē videt esse cōtractus locationis: quāsi
iste locet sub suo periculo & cū tali mercede conductionem
harum mercu: quā equitate ductus dices hunc subire
periculo sine lucro: Et sic cōcludit hanc sniam veriorē. f. q.
ptractus de se sit licitus. Hanc dicit tenuisse magister in
theologia fratrem Fran. de Empul. ordinis Minorum.

§.XLVII. CAMBIA FIVNT TRI

De cam bio imo neta. pliciter: & de quolibet eorū videndū est si est licitum. Vno
modo fit sic. Campfor cābiendo recipit denariū p floreno
dī cambiū mutuū: est ne vsura? videt qd sic: qd quærit fru-
ctus de pecunia quæ non parit. ar. di. xlvij. sicut hi. loan. de
lig. dicit qd nō videt bene excusabilis nisi attento interesse:
ga attento subiecto pecunia est inuendibilis nisi ppter cur-
sum monerē. Cōcludit finaliter qd vbi qd plus recipiat non
est bene tutus in conscientia. Sed Lau. de Ridol. dicit qd si
verum foret hmōi camba non fore licita nimis dānarētur:
vñ puta talia esse licita dummodo sine fraude celebrarentur:
nec hic interuenit mutuū: vñ nec vsura: nec isuper qd con-
tra conscientiā ædificet. Si em ubi cābio florenū dādo ti-
bi. monetā: vel dādo tibi florenū accipio monetā: & in pri-
mo casu recipio mihi vñ denariū veri valoris. in scōvo
lo vñ denariū a te vltra verū valorē: iā id non retineo vel
volo vt tibi vendēs pecuniā quæ est inuendibilis fm Arch.
xiiij. q. iij. c. j. Nec ad pecuniā respectū habeo: sed ad inter-
esse meū ratione laboris operatū pensionum: salariorum: fa-
ctorū: & discipulorū: quæ pro hmōi arte exercēda sub eo qd
de pprio nō est decens vt subeā nec incassum laborare vel
operari debeo in tui & aliorū vtilitatē, expensarū quippela-
boris & itineris ratio est habēda. extra de vo. c. magnæ. Et
ista videt fuisse snia Io. de Lig. si recte attēdatur. Potest ta-
men in hmōi cābijs cōmitti pām multipliciter: non solum
cum sit hoc ex avaritia: sed etiam cū dantur monetæ falsæ
vel incisæ: vel diminutæ: mixtæ: vel etiam cū nimis capūt
pro hmōi cambio. Quantum aut sic sumi possit non potest
dari regula generalis determinat quantitatē vbiq.

§.XLVIII. FIT ET ALIVD CAM

De cam bio pli teras. biū: qd dī cambiū per literas: & fit per istū modū. Recipit
cāpor centū in vno loco: puta Venetijs a Pe. restitui facit
ipfi Pe. vel alteri pro eo in alio loco: puta Florentiæ centū
sex florenos vel septē fm qd plus vel minus valent. de hoc
ergo quærit vtrū sit licitum: Rñdet Lau. de Ridol. qd sic.
Non em vendit pecunia quæ est inuendibilis: sed tantū hic
soluit quāntū ibi numerat. Nā tantū valet alicubi flores
nus cū vno denario quāntū alibi sine denario. Curfus enim
monetæ operat excessum in valore fm locorū diuersitatē.
Plus em valet floren⁹ Florentinus Florētiæ qd alibi: & pl⁹
ducatus Romanus Romæ qd alibi. Operat hoc & monetarū
diuersitas: qñq; em tantū valent Venetijs centum du-
cati quāntū Florentiæ centū sex vel centū septē floreni vel
plus vel minus: nō enim plus soluitur, sed tantūdem. Est &
alia ratio. f. periculi: cui subijciat campfor aliqñ in missione
monetarū de loco ad locū, & ideo si minus aliqd valet qd
recipit a cāpore in vno loco qd illud quod reddetur in alio:
illud plus sit ratione periculi & vt subueniatur salarijs mi-
nistriorum & pensionum & aliorum in huiusmodi arte
necessariorum vt non frustra operas ponat & sudorem p-
priū in aliorum vtilitatem. Ad quod bene facit quod scri-
psit Tho. ij. q. lxxvij. articulo. iij. Non est ergo vsura vel cō-
tra conscientiam.

§.XLIX. EST ET TERTIVM GE

Denatu ra cābi sicci. nus cambij qd dī cambiū per Venetijs siue cambiū sicci
vel cambiū ad libras grossorū & fit per hūc modum. Ego
ægens hic Florentiæ. x. libras grossorū recipio a te cāpore
Florentino ibidē florenos centum sex vel plus vel minus
sicut tunc Florentiæ cābia currūt & valent. x. libras grossorū
& inde ad vñū mensem teneor tibi ad restituendum tantum
quāntū infra. x. dies computandos a die celebrati contra-
ctus valebunt. x. libras grossorū in ciuitate Venetarū quæ
aliquādo valet plus aliquādo minus: & sic aliquando per-
dit aliquādo lucrat cambiens licet vt in plurib⁹ lucretur.
Et vt intelligas. terminū prædictū. x. libras grossorū intelli-
gūtur cētum ducati. Quærit ergo vtrū licitus sit talis con-
tractus: Rñdet Lau. de Ridol. arguēdo pro & contra & di-
cit sic. Aut vis dicere qd hic interuenit mutuū: aut qd pmuta-
tio siue cābiū. Si dicis qd mutuū cū reddatur idem quod
mutuaf. f. tot libras grossorū hic ad mēsem quot modo mu-
tuaf. restat per cōsequens qd hic nulla committatur vsura
nā nulla superuenit abundantia siue incrementū. xiiij. q. iij.
c. j. q. iij. si qd oblitus. Nec obstat immo poterit contingere
qz incrementa fufcipiat: cū si hodie pro decē libris grossorū
centū sex florenos numeret hinc ad decendum. i. ad de-
cem dies forte valebit centū septē: & sic inde ad mēsem re-
cipiet vnum vltra fortē mutuam. Qm̄ est vñ plus tunc
temporis valebūt dīcē decem libras grossorū & sic vñ reci-
piet plus: nō tamen sequitur qd vltra decē libras grossorū re-
cipiat: immo decem tantū. Tolle exemplū in simili. Tu vi-
des qd valor floreni alteratur & variat de tēpore in tempus
ex causis diuersis: nā aliquando valet tres libras & sexde-
cim solidos: aliquādo plus: aliquādo minus. Pone ergo qd
ego hodie tibi mutuem vnum florenū pro quo tibi trado
monetā: & sic libras tres & solidos sexdecim vel in auro: &
cābis & percipis solū libras tres: & solidos sexdecim: teq; fa-
cio debitorem in vno floreno. Inde ad mēsem restituisti vñ
florenum in auro vel in moneta: & quia tunc valet solidos
decem & septē: dicitur ne ille solidus quē plus percipio de
floreno in auro restituito qui valet tunc decē & septē soli-
dos vel restituito in moneta ad dictā rationē solidorum de-
cem & septē vsurarius? Absit a sculo. tantum em percipio
quāntū mutuauī. f. vñ florenum vel eius valorem. Quod
autē plus valeat tunc ille florenus: nec tibi nocet nec mihi
prodest. Nā si emissem de illa pecunia tibi mutuata tēpore
cōtractus mutuī vñ florenū & vsq; in hodiernū diem ser-
uassem iā ex illo toridē. i. tres libras & decem septē solidos
reciperem. Sequeret etiā hoc incōueniens qd si mutuauī ex
charitate & pure vnum modū grani tunc valentem sex: ho-
die valentē septem: tanto minus de grano restituere tene-
ris: & sic ex gratitudine & charitate meā cōmodum repor-
tare potero. Volebā em aliud seruare in id tempus quo tu
mihi restituisti: qd si fecissem illud plus qd tunc valet vñ
dīssim: & ga feruiui tibi mutuando illud. si minus qd nunc
valeat dabis: tunc me dānificabis. Ad prædicta optime fa-
cit qd scribit Hug. & Archi. post eū in. c. si qd clericus. xiiij.
q. iij. Si autem vis dicere qd hic interuenit permutatio siue
cambiū: lōge fortius videt procedere cōclusio memorata
f. qd non sit vsura. Cum enim vsura pproie committatur in cō-
tractu mutuī: cū hic nō sit mutuū sed permutatio vel cam-
biū: & sic cōtractus vicinus emptioni ergo non est vsura.
Sed cōtra primū. f. cū dī hic interuenire mutuū. videt esse
rex. in. c. nauigati. in pri. cū ibi nō. in glo. Lau. Et pōt hūc
addi qd cū dicebatur: qd idē redditur qd mutuatur. f. tot li-
bras grossorū: ergo nulla vsura. Respondet qd illas. x. libras
grossorū sperat campfor recipere in maiori valore qd dedit
rit: alē nō mutaret: licet qñq; nō illum recipiat: & sic ibi
vsura cū interueniat mutuū cū intentione lucri. xiiij. q. iij.
c. j. Exempla etiā quæ ibi subdunt de floreno mutato vel
modo grani sunt dissimilia a casu nostro: qd em mutuans
illa ex charitate mouet ad mutuandum: & a casu contingit
illū florenū vel modū grani plus valere cū sibi redditur qd
cum mutuauit. ideo absq; vsura percipit cū non intenderet
lucrari: sed pximo seruire: & in tali casu loquunt. Archi. &
Hug. superi⁹ allegati. In casu aut nostro lucrum principa-
liter intēdit: & ideo vsura. Contra scdm̄ vno cū. f. dī inter-
uenire cābiū & non mutuū facit: ga si cōtractus cābiū æqui-
poller quodāmodo cōtractui venditionis cum pecunia sit
inuendibilis: nec nō & ipsius vsus qui nō est aliud qd ipsa cō-
sumptio

sumptio ab ipsa pecunia inseparabilis: & sic vñ sine alio
vendi non potest: nec etiā vtrūq; simul tāq; alter per alterū
crefcit in valore iuxta notata per Io. an. super regula pām.
de reg. iur. sequit qd contractus non est licitus. Hæc ille. Et
his potest addi qd cū arguebat. s. vsurā hic nō esse quia vsu-
ra cōmittitur in cōtractu mutuī: & hic nō est mutuū sed cā-
biū vel permutatio. Respondet qd vsura ex fraude reperit
etiā in alijs contractibus cum est ibi mutuū implicite: vñ
quæritur lucrum: & sic est in pposito. Tandē post multa ipse
Lau. hanc quæstionē sic cōcludit: quia sub spelucris & inten-
tione plus percipiendi qd sit qd tunc mutuas: & quia vt pluri-
mū sic cōtingit: & alē nō mutuetur ipse mutuas talia perpe-
trantur: cōsulo vt oēs abstineant. ar. eo. ti. c. in ciuitate. Et re-
mittit pro maiori declaratione ad quādam alias quæstiones
ipsius tractatus qd supra posita sunt: ex qbus satis clare habet
ri potest qd est vsurarius contractus.

§.L. EXERCETVR INSVPER IN

Romana curia alius contractus a trapezitis seu cāporibus
curiæ quæ cambiū esse nuncupant. sed vsura magna est: fit
autē f. c. Clericus confecturus de nouo beneficiū aliquod p
expeditione bullarū ipsi? indigēs pecunijs petit a cāpore
sub mutuo certā summā: puta mille florenorū restituēdoz
in patria: puta Parisius inde ad sex menses in moneta ibi
currētē ei quē ille statuerit. mutuatur campfor. sed vltra lucrum
cambiū exurgens ex varietate valoris monetarū in diuersis
locis exigit ab eo quinq; vel octo pro centenatio sicq; ei rñ
detur. Quæritur vtrū sit licitus: Et quod liceat quærit aliq
probare ad excusandas excusationes in pētis tripliciter. Pri-
mo rōne more: quia tunc veniunt vsuræ soluēdoz: nō vt vsu-
ræ. Scd o noie interesse: nā habendo illā pecuniā cum ea lu-
cratus fuisset: sed nō habēdo non potuit eam exercere. & sic
cōsequit damnum. ar. xij. q. ij. si qd de clericis & extra de fide
iust. puenit. Tercio rōne periculi: quia pōt beneficiat⁹ mori
in via: & sic pōt campfor totū amittere: vel cū magnis la-
boribus & expensis retrahere. ar. de vsu. c. nauigati. ex nota
tis ibi per Io. cal. Sed fatendū est vsurā esse expressam quia
ibi lucrum speratur ex mutuo quod pertinet ad rationē vsu-
ræ: vt. xiiij. q. ij. si foeneraueris: & extra de vsu. cōsultū. Et
ad rōnes eorum rñdetur primo qd in casu dicto non est dare
morā cum nondū aduenerit terminus solutionis faciendæ
cōuentus. Tunc em veniunt soluēdoz: qñ. f. post terminū
datū quis nō soluit: vñ recipit tale dānum. Ad secundū di-
cendum qd illud habet locum. f. de interesse quoad damnum
emergēs: puta si mutuans ipse acciperet ad vsurā fm Inno.
& Io. an. Quod si quis dicat etiam habere locum quo ad lu-
crum cessans: vt Hofst. & Pe de Ancha. sentiunt. Nec etiam
hoc cessat in vitio vsuræ talē contractū: quia dicit pñlati
hoc esse verū quando mutuans omnium intendebat ex pec-
unia mutuata emere vñā possessionē iam sibi paratam ad
emendā vel exercere in negotiationibus licitis: vñ verisif
sperabat lucrum quæ hic cessant. Nam cāpor nō intēdebat
emere possessionē nec exercere in negotiatiōe: sed in simili-
bus mutuis & hmōi. Ad tertium respondeo qd ita cautos se
faciunt per diuersas vias qd sunt quasi securi de capitali: sed
si esset periculum etiam nō excusaret cum rōne mutuī hoc
perant. ar. extra de vsu. nauigati. Est ergo lucrum scēbre &
restitutioni obnoxii. Quod aut propinas faciant & mune-
ra largiantur probeneficiandis ad instantiam corū præla-
tis cū quibus habent amicitia ipsi campfores vt operentur
pro beneficijs obtinendis pro eis: hoc iam spectat ad simo-
niam. f. q. j. qui studet. de qua. s. dictum est.

De venditione ad terminum.

Cap. VIII.

DE VENDITIONE AD TER

minū potest exponi illud Ps. ciiij. Terminum po-
suiſti quem non transgreditur: neq; conuertentur
operire terram. i. tu deus sicut alijs rebus posuisti
terminum: ita & valori rerum quæ sunt venales terminum
precij pñt dīctat quē iusti hoies nō transgrediuntur in au-
gēdo precij. Neq; conuertētur. f. in minuēdo precij ipsi iu-
sti in emēdo minus iusto precio: operire. i. ad deuorandū &
absorbendū terrā. i. pauperem. Triplex est terminus.
¶ Est igitur primo terminus precij iustificati: ibi Ter-
minum posuisti.
¶ Est secundo terminus precij augmentati: ibi. Quem non
transgredientur.

¶ Est tertio terminus precij minorati: ibi. Neq; conuertentur
operire terram.

§.I. PRIMVM PRECIVM VENDI

tiōis dī iustificatū & limitatū. Et circa hoc prænotādū est
fm Sco. in. iij. dist. xv. q. ij. Pefatio valoris vsualitū rerū vix
aut nūq; potest a nobis fieri nisi p cōiecturalē seu pbabilē
opinione. Et hoc quidē nō pūctualiter seu sub rōne & men-
sura indiuisibili plus & min⁹: sed sub aliqua latitudine cō-
petenti. circa quā etiā diuersa hoim capita & iudicia in cō-
firmatione differre videntur. Proinde varios gradus & mo-
dicam certitudinē multūq; ambiguitas iuxta opinabilem
modū in se includit: quīs quædā plus & quædā minus. Cō-
cor. in hoc Tho. Proinde aduertendū est qd hmōi primi p-
tij iustificati & limitati pōt etiā distingui triplex limitatio
nis gradus etiam iust⁹. Prim⁹ pōt notari plus. Scd⁹ discre-
tus. Tercius vero rigidus. Primus est præcij minoris. Scd⁹
est mediocris. Tercius est maioris. Verbi gratia. Sint. x. pe-
riæ pāni eiusdē videlicet bonitatis: laboris: artificij atq; ex-
pēse. Harū tñ. x. petiarū fm varia capita & diuersas senten-
tias circa illas a varijs varia æstimatione fiet: & tādē reperiri
tū ipsi æstimatores circa illas triplē variari vtpota. Qui-
dā æstimabūt quā dā illarū pñ. i. ducatorū: & hic pōt dici
pñ limes & gradus pi⁹. Itē alij. i. cū dimidio: & talis dici po-
tēst limes & gradus discret⁹. Quidā vñ alij. li. & hic dici va-
let limes & gradus rigidus & seuerus. Propter varietatem
ergo emptorū & veditorū aliqua istarū petiarū pāni p pec-
unia numerata vñ dī. i. ducatis: aliqua. i. cū dimidio: & ali-
qua dabit. p. li. Nūc aliq; venit nō habēs denarios vñ præ-
sentialiter soluat dilationē solutionis possit. si igit vñ ditor
tūc nō statim soluēdoz. ppter hmōi precij expectationē pñt
augeat: nō tñ vltra vltimū limitē iusti pñ. sed stat in suma
li. ita qd quācūq; solutionem ampliori tpe gratis: seu ex pa-
cto expectaret nūq; ob hoc vltra illū limitē iusti precij ali-
qd acciperet: nō est ibi ex vi cōtract⁹ vsura fm sniam magno
rū doc. Rō hui⁹ est: quia talis nō vñdit terminū: nec ppter
expectationē recipit aliqd vltra iustū precij rei quā vendit
qñs nō faciat gratiā remissiois pñ. descendēdo ad l. qd qui
dēlibēt faceret si ille solueret statim. Nā aliud est non fa-
cere gratiā illā p eo qd facit gratiā expectationis: atq; aliud
est ppter hoc. i. propter expectationē simpliciter excedere
præcij iustū. Stat igit talis in limite rigidi gradus q extra
iustitiā esse minime pōt dici. Sed si iste solueret statim con-
descenderet vsq; ad limitē gradus pñ. i. vsq; ad l. Notandum
insup qd cū qd vñdit merces quascūq; lanā: linū: pannos: vi-
talia. & hmōi certo precio maiorisq; sit illud qd tūc valet
cū vñdatur ex eo quia nō intēdebat eas vendere sed seruare
vsq; ad tps quo probabiliter æstimabat tātū tūc valituras
vel plus quāntū nūc vñdit: sed ad instātiā alteri⁹ vñdit. istud
est etiā precij iustificatū & licitū. vt expñse dicit. c. in ciuita-
te. de vsu. Secus aut si nō intēdebat ea seruare: sed tunc ven-
dere: vel etiā si nō est pbabile seu verisimile qd eo tpe quo
volebat in futurū vñdere tātū debebāt valere quāntū nunc
vñdit: quia tūc habere respect⁹ ad terminū: nō ad indēnita-
tē suā: vñ esset vsura. Idē dicendū de emptore. f. qd si emptor
dat pñtū mercij anteq; recipiat merces: est min⁹ dat qd tunc
valet cū emit ex eo: quia eo tpe quo receptus est merces ve-
risimiliter æstimat qd min⁹ debeāt valere qd tūc cū emit: vñ
faltē dubiū est vtrū plus vel min⁹ sint valituras qd sit precij
dat⁹: precij est iustificatū & licitum puta de mense. Martij
emit sextariū frumētī valētē tūc mediū florenū dandū sibi
p mēse Iulij qñ æstimatur valiturū. xxx. solidos: vel est du-
biū si valebit. xxx. solidos: aut etiā. xxv. vel pl⁹: & pbabile
dubiū: emendo. xxx. solidis nō reputat illicitū. argu. ad hoc
in. c. in ciuitate. & c. nauigati. Secus si rōne anticipationis
solutionis precij ante receptionē mercij diminueret precium
tūc currēs: vel si verisimiliter æstimaret minori precio non
posse valere merces illas emptas qd sit illud quod dat: sed be-
ne multo pro maiori precio: quia tūc esset vsura.

§.II. SECVNDVM PRECIVM REI

vñditæ dī augmētātū seu multiplicatū: quod qdē fit a ven-
ditore: quia emptor de re empta pñt non soluit statim: sed
terminū pñt: ideo vñditor: precij peti vltra debitū iustitie
augmētātū. Verbi grā Vult ppter terminū sex mensū de
qualibet petia pñtū pāni. liij. vel. li. & qñq; vltra qd pas-
sē manifesta vsura est: sicut p determinationē ecclesiæ pas-

Triplex
gradus
iustitij

Inten-
dens ser-
uare ma-
iori pre-
cio ven-
dit.

Qd pre-
cij dī
augmē-
tatum

§. IX. SED QUID SI QVIS EMAT

Emptio
legeru. fructus siue segetes pueras hoc anno de agro seminator. Rñ. fm Vlr. qd nō est vsura ex forma cōtractus. potest tñ fieri in fraudē vsurarum: qd si verisimiliter sciat qd fructus coligendi etiā cōputato dāno quo pñt impediri: valebūt tunc plus qd illud qd nūc datur: fructus vsura est. Si autē pbabiler dubitatur vtrū plus vel minus debeant valere non est vsura. Idē Host. & Vlr. & eodē modo dicēdū si quis emat fructus pueros vsq; ad tres vel quatuor vel plures annos.

§. X. QUID DE CONTRACTV

De pñt
vbibz. quē vbibz vocat q sic celebrat. Dāt qdā cuiā monasterio cētū cū pacto qd ad vitā suā: & cuiuscūq; ex eis ecclia illa seu monasteriū det illis quolibet anno. xvj. di. tag. centum sua sint. si monasteriū hoc adiecto qd si durante vita tale monasteriū voluerit cōtractū rescindere: & dicta centū restituere optionē habeat: & tūc dicta annua solutione sit libera: & propter hoc oia & singula bona sua monasteriū obligauit: est ne licitus pñt? Et posset videri qd sic: quia quē dā emptio est illius annuālis redditus: & interuenit pretium hoc est merces. f. certus redditus: ergo &c. Rñ. fm Lau. de Rīdol. Credo illicitum in casu quo vltra illa centū aliqd habet: illudq; restitutioni obnoxium. vt em vides redditus nō cōstituitur in re: nec ad rē sit relatio, sed ad psonā: licet bona p obseruatione cōtractus obliget monasteriū: & sic non veditur ius: immo nūc de nouo oritur & veditur quid inuēdi bile. f. p cunia q inuēdibilis est: seu verus cōtractus inno minatus celebrat. f. do vt facias: in quo fraus videt interuenire de cōtractu ad cōtractū: maxime attēta maximi lucri quantitate: & adiectione pacti de restituēdo cū voluerit: ex quibus videtur in effectu ac si mutuū cōtraxissent coadiuuari: licet etiā sola de p se nō sit efficax ratio ratione incertitudinis: qd in paucis annis totū capitale rehabebit. Nec est verisimile qd in breui oēs moriantur. hāc Lau.

§. XI. QUID SI QVIS EMAT RED

Emptio
reddi
tuū vtrū
licita. ditum vnus castri vel aliū redditum ad vitā suā vel suoz haredū: vel alis ad incertum tempus habendū: est ne vsura? Rñ. fm Lau. de Rīdol. & Inno. eo. ti. in ciuitate. qui dicunt tagēdo illud passim: qd aliqui dicūt: & forte bene: qd si redditus constituitur ante cōtractū vel venditā actionē: siue fuerit cōstitutus in re: pura in vino & possessione: vel alijs huiusmodi siue i psona: puta serui liberti vel rustici: vel actio ne vel noie. Itē siue redditus certus: puta qd reddunt. x. siue incerti: puta qui reddūt quartā partē fructuum qui percipiuntur de aliqua domo vel de operibus alicuius personae. Itē siue sit cōtractus perpetuus: puta qui extendit ad hāeres des cōtrahētium: siue sit ad vitā hois: siue ad certum tempus: puta vsq; ad quinq; annos. Item siue sit redditus in pecunia siue in alijs rebus: siue in facto reputant tales cōtractus licitos. Ibi em est licitus & purus cōtractus venditionis. Est namq; pretium. f. certae pecuniae quantitas & est merces. f. certus redditus. C. de sacrosanc. ecclie. l. iubemus. Host. vero vt refert Io. an. in d. c. in ciuitate. dicit simpliciter tenendum qd hmoi cōtractus siue sint in perpetuum siue ad tēpus: siue ad certū censum regulariter sunt pmissi dummodo nō celebrētur in fraudē vsurarū: & vltra dimidiū neuter decipiat: alis secus. de emp. & ven. c. ad nostrā. & licet certū sit qd vsq; ad xx. xxx. vel xl. annos pl' accipiat de redditu qd sit precium qd dat: tñ hāc certitudo nō facit illicitū ptractū venditionis: cū & hoc idē sit dare in venditione alicuius possessionis vbi certū est fm causas inferiores qd plus acciperet infra dictum tempus de certis fructibus ei' qd sit precium qd datur. p ea & sine expēsis vel labore dando ad fructū vel certū vel emphiteosim. Nec obstat. c. in ciuitate. & c. nauigan ti. Nā ibi reprāhēditur tñ qd carius venditur merces propter terminū quē dat prolixū emptori ad soluendum pecuniā: vel qd pro minori emit merces ex eo qd statim dar pecuniā & plixius tēpus expectat merces: quae sunt penitus illi citā: sed in casu nostro oia sunt praesentia: & id qd vedit: & sint vera qd reddit' cōstituti sunt ante cōtractū vel venditā actionē. Hec ille. Et adde qd dicit Guil. videlicet qd quis cōtractus talis nō sit vsurarius ex forma: pōt tñ esse illicit' vel ex parte emptoris si nimis paruo pñcio emeret pensatis circūstantijs de quantitate pñcij & valoris ipsius vsufu

Alia o
pinio.

Cōclō.

ctus & verisimilitudine vitae eius fm qd esset iuuenis vel senex: sanus vel infirmus: qñ. f. emeret ad vitam. Sed quid si redditus vel nomen ppter hoc de nouo constituitur in rebus vel psonis cōtrahētibus: puta qd dicit emptor: tu constituis tales redditus in tali possessione vel seruo: vel facias qd talis fatebitur se debere mihi mille vsq; ad annum: & ego de illis mille: vel magis de actione pro illis mille cōpetente tibi dabo. l. Rñ. Inno. refert quosdā assuerare hūc cōtractum licitū: qd nō est hic mutuū, sed emptio. Itē multi casus pñt interuenire qd iste emptor amitteret in hoc casu: puta si inops fieret. Subdit tñ Inno. c. qd si fidelibus est cōsulendum qd a tali cōtractu se abstineant. Sed Lau. de Rīdol. dicit qd si bi videtur qd Inno. potius sentiat qd cōsuluit qd quod refert. Et idē Io. an. id est qd sit illicitus dictus cōtractus: & vix videt quō sine fraude talis cōtractus possit fieri.

§. XII. QUID AVTEM CVM QVI

dā habuit recipere ab aliquo cētū i. certo termino: venit tertius emēs ipsa iura cōtractus cōtra debitorē p pñcio. xc. q nūc soluit: nūquid emptor cōmittit soluit Rñ. Si iste emit tñ minus quātū nūc est interesse suū: aut quātū vere aestimādū: siue tūc nūc ne ille debitor soluat: aut quātū est futurus labor rehabēdi: non est vsura. Si vero alis vult diminuerē pñcij solū. ppter hoc qd nūc soluit: sed in futuro rehabebit plus: est manifeste vsura. Et nota qd talis pactio iurū praesertim qñ immineret de hoc litigij: si fiat pro minori pñcio nō valet: nec iste creditor poterit plus petere ab isto debitorē qd in veritate soluit: etiā si residiū fuerit ei donatū. C. mādā. l. p diuersas. & l. ab Anastasio. Qd p bono cōmuni statutū est ne litigia emerētur vel mouerentur.

§. XIII. ITEM QVAERITVR CVM

quis debeat alicui dare cētū hinc ad annū: si creditor eius petat nūc sibi dari. xc. & alia quinq; sibi remittit: vtrū ne sit licitū? Rñ. Io. de Repr. ordi. mino. dicens simpliciter & indistincte qd licet. Et cū arguit cōtra: qd accipere aliquid vltra iustū pñcij in venditione rei rōne expectatiōis temporis est vsura. vt extra de vsur. in ciuitate. Et similiter progare terminū solutionis nūc faciēda: & hoc recipere aliquid vltra debitā qñratē est vsura. vt eo. ti. ca. pñciū. & hoc qd veditur tēpus qd cōe oibus est: tūc etiā qd est ibi mutuū implicitū cū lucro. Nā idē est in effectu ac si creditor acceptam pecuniā tūc qñ sibi debetur eā mutuauit vsq; ad terminū p rogatū: & p illo mutuū illud lucrū recipit. Rñ. dicit ille per distinctionē quādā de tpe. Dicit em qd est tēpus cōe: & est tempus pñcij. Et tēpus cōe dr esse illud qd diffinitur qd est mēsurā primi mobilis. Et qd illud ita deseruit vni sicut & alteri: cū cōe sit nō pōt vt propriū vendi: qd ptingit qñ quis ratione tñ dilationis tēporis in solutione faciēda plus petit vel cū in anticipatione solutionis faciēda: ante qd datur merces minuitur pñcij: qd reprobat in dictis decre. Tēpus pñcij dicunt esse qd est ita mihi accommodatū: circa aliqd ne gotiū nō alteri: sicut cū debeo dare Petro. c. hinc ad annū & non prius: istud tempus vnus anni quo ad veditū & exer cōdū: illa cētū qd debeo Petro est meū pñcij: qd mihi cōcessum ad veditū illis prout volo: & sic possum viderē vt meū qd facio dum nūc soluendo ipsi Petro do sibi. xc. vel circa. Sed beat' Tho. in opuscul. lxxvj. in fi. in epistola ad lectorē Florentinū dicit simpliciter hoc esse vsurā: vt patet. s. in. c. de vsura. in emp. & ven. §. si. circa fi. Pro pleniori declaratione posset sic distingui. Qd aut talis debitor in dando illa cētū ante tps sibi concessum inde recipit dānu: pura quia cū nō habeat i pōptu oportet qd accipere ad vsurā: seu viderē res suas minus iusto pñcio: seu quas intendebat seruare in futurum qñ plus verisimiliter erāt valitū: & hmoi: sed ad pces creditoris nūc sibi soluit illa. xc. & illa quinq; sibi retinet debitor: qd tātūdem est dānu qd inde ipse recipit ex anticipatiōe solutiōis: & tūc non est vsura: qd nullū ibi ex hoc lucrum cōsequit: sed solū cōseruat se indemnē. Secus si plus esset lucrū illorū quinq; qd dānu inde sequens. Aut ipse debitor intendebat nunc illa cētū exponere in licitis mercatij vbi sperabat plus lucrū habere qd illa quinq; & viam habebat ad hoc paratā: & tūc dubiū est vtrū possit illa quinq; subtrahere & sibi retinere praesupposito qd lucrū speratum ex negociatiōe cū illis cētū cū suo dubio. f. de non lucrando etiā si tātū aestimet. Nā Inno. & Io. an. dicūt illicitū. Host. licitū assuerat cū Io. de Lig. dūmodo nō fiat in fraudem.

Quia ergo

Quia ergo dubiū: tene certū & dimitte incertū. de pñ. dist. vij. c. si qñ. Aut debitor ex tali anticipatiōe solutionis nec dānu incurrit: nec negotiari cum illis est paratus: nec super hac cogitar: sed solū qd puenit tps vult sibi illa quinq; remittere: tūc est vsura. Et rō est: qd veditur tps & mutuū ē ibi implicitū cū lucro intēto arg. in d. c. in ciuitate. & in hoc casu loquit' b. Tho. vbi. s. illa aut distinctio de tpe cōi & pro prio nō sufficit ex euacuat argumenta. Nec apparet quē magis tps debeat dici pñcij in hoc casu qd in alijs q habentur in dictis decre. Nec alij theologi vel canonistae ponunt talem distinctionem: & ideo nō tenenda quia periculosa.

§. XIII. ALIVS CONTRACTVS

Emptio
redditiū
cū pacto
receptio
nis. celebratur in partibus: Cathaloniae: pñcipue Barchinonae sub tali forma & modo. Titius indigēs pecunia vedit Mesuio. c. floren. auri annui & perpetui redditus super oib' bonis suis vel sup aliquibus in specie: & ad hoc bona illa obligat & sit cōtractus pñcio cōpetenti fm cōe pñcij illarū regio nū: vel paulo plus vel minus. & in ipso cōtractu expñse agitur qd veditur p cōdē pñcio possit in totū vel i parte redimere illū redditū seu censum veditū. Nūc quārit vtrū dict' cōtractus sit vsurarius? Istā quēstionē tractat Inno. in. c. in ciuitate. de vsur. Et ibidem alij post eū plures. nihil tamen dicūt de facultate redimendi ipm redditū: sed simpliciter de emptiōe talis redditus. Et dicit Inn. qd emptio redditus iam formati seu constituti siue i possessionem siue in pecuniā licita est. Sed ab emptiōe reddit' nō formati nec antea constituti consilium abstinentum vt dubia vtrū sint licita? Quidā aut vt vlr. sic dicūt. Omitte dō argumētū dico talem cōtractū esse licitū data etiā redimēdi facultate. Rō est: qd talis cōtractus est mera & pura veditio & pñcio pñcij. saltem licito: qd etiā in modico pñcio cōtrahētēs licet se inuicē decipere: & est res quae cadit in cōuictū: qd profana: nec emptor ex hoc cōtractu plus recipit qd ex legitimo cōtractu emptio nis. f. rē veditā: igit nō est vsura: nec video aliquā rōne dubitandi. Plus dico idē. f. esse in redditu prius nō constituto. Quid em refert quātū ad vsurā an sit cōstitutus de nouo: an sit cōstitutus prius? Certe nihil. Nec procedit occasio quā assumit Inno. f. qd in non cōstituto ante nō videt merces in rerū natura: & ita nō vera emptio quae requirit mercedē: pñcij & censum: qd dico qd reuerētia qd est merces: si ipse redditus qui cōtrahēdo cōstituitur: & ius illud percipiendi ex illo cōtractu qd acquirit emptor: immo etiā sine mercede existēte in rerū natura sit emptio: vt puta in sola spe vt in actu piscandi retibus: qd siue capiat siue non capiat valet emptio: & tenetur emptor ad pñcij. Et qd plus est si captura in duplo plus valet qd ipm pñcij: nihilominus tenet cōtractus: qd spei emptio est. Idem de partu futuro ancillae vel pecudis: vt in. l. nec emptum. ff. de pñ. emp. Nec in hoc mihi videtur in aliquo quomodolibet dubitādu. Qd aut addit in casu redimēdi p cōdē pñcio dico qd illud nō variat cōclusionē: qd hoc magis est in fauorē veditoris. Nec in hoc casu pōt notari vsura plus qd in emptione praedij vel alicuius rei: cū. f. vendit' cū cōditione vt veditor possit reemere pro eodem pñcio: quando f. simpliciter sit non in fraudem vsurarum. Sed pone qd postres vel quatuor annos vel plures venditor redimit illū redditū & soluit emptori pñcij sibi datū: nūquid cū tuta cōscientia emptor ortē cōi illo alio intermedio tēpore tñq; annorū vel quatuor retineat illū redditū sic receptū? Scio qd mlti dicūt qd nō: & qd debet cōputari in sortē: vt dr in pignore. Et breuiter dico qd licite retinet: nec tenet cōputare in sortē: qd sic pbatur. Ista reddit' receptio venit ex cōtractu licito etiā adiecta facultate redimendi: vt. s. di. s. est: qd ex tali cōtractu acquisitū est ius percipiendi redditū illū & illius iuris fact' est dñs: qd cōtractus est licitus: licet veditor possit redimere & ad emptorē pñtner cōmodū & periculū rei vedit' igit ex illo iure percipit de sua & suū pñcij: suū facit ac si de pñcio suo fructus perciperet rei empt' igitur licite retinet tñq; suum.

Probat
cōclusio
nē & sol
uit argu
menta. Sed pone qd iste emptor alteri vedit illū redditū qd facere potest vt rē suā: tñ cū facultate redimēdi postea redimatur ab illo scdo emptore: nūquid primus emptor reddet quod percipit? Certe nō: qd suū recipit: nec tēpus pñteritum subiacet restitutioni: sed futurū solū habet illud ius percipiendi qd redimit. De istis duabus cōclusionibus & qd licitus sit cōtractus & cū facultate & sine facultate redimēdi: & qd faciat fructus suos & non habeat cōputare in sortem: reputo

quali expñsum casum in. l. ij. in fi. & in. l. vbi autē. §. Julian'. ff. de cōdi. adie. cum certe nulla sit differētia in emptiōe redditus vel fundi: cū sit res cadens in cōmercij sicut & cetera. Nō obstat regula iuris cōis p quā habet qd quicqd recipitur vltra sortē est vsura: qd illa habet locū i mutuo i quo solo pñcie locū habet vsura: licet p quādā cōsequētiā extratur ad alios cōtractus maxime qñ fiūt in fraudem vsurarū: vel p dilatione solutionis plus recipi: & venditur tempus: qd sic proprie est vsura sicut in mutuo i quo p dilatio ne tps quo mutuū retinetur plus soluitur qd datum sit. vt in. c. in ciuitate. de vsur. Et p hoc rōne dr ad dictū. qd loquitur in pecunia debita cū p dilatione plus soluitur qd datum sit vt in. c. in ciuitate. & ex pacto sicut in mutuo. Ad id aut qd dr fructus cōputari in sortē: vt in. c. ij. §. ij. & c. qd est? de vsur. qd illa. c. loquitur in mutuo: & etiā i pignore dato pro mutuo: qd fructus pignoris merito cōputatur in sortē. Item creditor nō est dñs pignoris: neq; fructus recipit ex re sua: sed ex re debitoris: sed nec habet ius recipiendi illos fructus: tñq; de re sua & suis. Sec' in casu nro: vbi recipit vt iure suo & tñq; suos: & in re sua seu de re sua. f. de iure percipiēdi qd ius suū & sua res est. Itē nō obstat euāgelij: vbi dicitur. Mutuū date nihil inde sperantes. Luc. vi. qd dr tñ extendit' etiā ad alios pñtus: vt patet in. c. cōsuluit. de vsur. quia illud verū est qd illud agit principaliter spe lucri vltra sortē: vt dicit ibi gloss. Hic aut pñcipaliter agit & emit reddit' sicut si praedij esset emptū vt habeat. Nec em in cōtractib' prohibet spes lucri immo cōmuniter inest & est licita: immo in mutuo simplici & liberali licet sperare & recipere remunerationē nō principaliter: alis esset vsura: quae etiā naturaliter debetur licet peti nō possit: qd talis beneficiā mutui dati parit naturalē obligationē qd beneficiā beneficiā tenemur. vt in. l. sed in lege pñmissoria. §. cōsuluit. ff. de pñ. ti. here. Et si dicat' quomodocūq; sit p talē redēptionē primus emptor recepit vltra sortē: qd reddit' medij tēporis fa teor: sed suū recipit vt. s. di. s. est. Et licet forsitā sit esset emptor consuetus dare ad vsurā: praesumitur de fraude vsurarū: & maxime si emeret in se vt redimeret: & ita haberet illud lucrū intermedij tps posset dici vsura mētalit: licet nō ex forma cōtractus. iuxta. c. in ciuitate. Sed ista pñsumptio hic cessat: quia est in libertate veditoris redimere vel nō: & res est in periculo emptoris: qd emptor pō venire ad inopiam: & res obligatē perire possunt: & ita pderet emptor redditum. Si tñ esset certū qd redimeret: & ex illa causa emeret vt redimeret: qd nō ex forma cōtractus tñ re ipsa illicitus est & habet naturā vsurā. Hoc aut cessat in istis: maxime i personis ecclesiasticis: qd sup talibus redditib' fundatae & dotatae sunt ecclesiae quasi in spe perpetuā. Et si talis cōtractus pñhibet: & reddit' redimeretur: ecclesiae essent destructae qd nō haberet reddit' nisi pecunias facile consumendas. Stādus aut illis cōtractibus licitis. iterū emūt ex illis pecunijs alios reddit'. Hāc Io. Guil. nō glossator Ray. sed alius nouus. Quod iste accesserit licitum cōtractum non videtur clarum sed dubium: & ideo cauendum.

§. XV. QVASI SIMILIS QVAE

stio fit per Alex. Lōb. excepto de redēptione ipsius reddit'. Quārit ergo an liceat emere pecuniales reddit' hāreditariā seu ad vitā? Ad hoc dicēdū fm Alex. Lomb. qd talis cōtractus licitus esse pōt. Ad cuius intelligentiā aduertēdū est qd quadrupliciter potest esse vitium in cōtractu. Primo ex causa materiali. Secundo ex causa efficienti. Tertio ex causa finali. Quarto ex causa finali. Primo pōt esse vitium in cōtractu ex causa materiali. f. ex parte rei quae emitur vel veditur: puta qd res minime veditibilis est: sicut hō liber qui vedit nō pōt: nec spūalia possunt vediti nec etiā pōt vediti aliena res. Et fm hunc modū cōtra: quolictus hmoi fm aliquos vitiat: qd pecunia nō pōt vediti. Et bet cōm. intātū fm eos talis cōtractus vitiat qd ab actu emptoris tractu declinat: & cōtractū mutuū intrat: in quo non licet sperare lucrū: sicut patet extra de vsur. cōsuluit. Sed tñ pōt ad hoc responderi qd in rebus nris triplicia habemus bona. Primo mobilia. Scd'o immobilia. Tertio aut ius in vtriusq; Et sic cut distingui mobile & immobile & ius i vtriusq; ita ipm ius vedit pōt sicut mobilia & immobilia. Nō ergo vedit ipa pecunia: sed ius percipiēdi redditus illos pecuniales. Quis

Extēso
vbi eū
gelici.